

**VYSOKÁ ŠKOLA EVROPSKÝCH A REGIONÁLNÍCH
STUDIÍ, O. P. S., ČESKÉ BUDĚJOVICE**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

**JAZYKY POUŽÍVANÉ V ZEMÍCH A INSTITUCÍCH
EVROPSKÉ UNIE A PRÁCE S NIMI**

Autor práce: Lyubov Symovonyk

Studijní obor: Regionální studia

Forma studia: kombinovaná

Vedoucí práce: PhDr. Jan Gregor, Ph.D.

Katedra: Katedra společenských věd

2012

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, na základě vlastních zjištění a s použitím odborné literatury a materiálů uvedených v této práci. Souhlasím, aby práce byla uložena v knihovně Vysoké školy evropských a regionálních studií v Českých Budějovicích a zpřístupněna v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění.

Děkuji vedoucímu bakalářské práce PhDr. Janu Gregorovi, Ph.D. za cenné rady, připomínky a metodické vedení práce.

ABSTRAKT

SYMOVONYK, L. *Jazyky používané v zemích a institucích Evropské unie a práce s nimi: bakalářská práce*. České Budějovice: Vysoká škola evropských a regionálních studií, o. p. s., 2011. 58 s. Vedoucí bakalářské práce: PhDr. Jan Gregor, Ph.D.

Klíčová slova: interkulturní komunikace, jazyková kompetence, jazyková kultura, jazykověda, mateřský jazyk, menšinový jazyk, mezinárodní jazyk, mnohojazyčnost, překládání, pracovní jazyky EU, tlumočení, úřední jazyky EU, výuka cizích jazyků.

Práce nabízí stručný a ucelený vhled do běžných poznatků o jazyce a oboru, který se jim zabývá; pojednává o významu jazyka v dnešní době, o integračních procesech v jazyce, které jsou reflexí vztahu kultur. Rovněž informuje o míře a způsobech podpory jazykového vzdělávání občanů ze strany EU: popisuje projekty a opatření v rámci podpory mobility a mezikulturního porozumění v Evropě; nastiňuje problematiku dosahování mnohojazyčné kompetence; věnuje se aktuálním trendům v současném jazykovém vzdělávání, osvojováním si cizích jazyků v celoživotní perspektivě. Práce se zabývá i problematikou pracovních postupů při překládání a tlumočení v institucích Evropské unie.

ABSTRACT

SYMOVONYK, L. *Languages Used in Member States and Institutions of the EU and Work with Them: Bachelor thesis*. České Budějovice: The College of European and Regional Studies, o. p. s., 2011. 58 p. Supervisor: PhDr. Jan Gregor, Ph.D.

Key words: intercultural communication, language competence, language culture, linguistics, mother tongue, minority tongue, international language, multilinguality, translation, working language, interpretation, official language, foreign languages teaching.

This bachelor thesis provides brief and comprehensive insight into common knowledge of language and discipline about language; it deals with the importance of language nowadays and integration process in language which are reflex of relationship between culture; it also informs on the extent and the ways of supporting the language education of people by means of the EU; work describes projects and measures for mobility and multicultural understanding support in Europa; it concerns the problems of achievement multilingual competence, presents several actual trends in contemporary language education and anquirement of foreign languages in lifelong learning; it deals with working techniques for interpretation and translation at European union institutions.

OBSAH

ÚVOD.....	7
1 CÍLE A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE.....	8
2 VÝZNAM JAZYKA A JAZYKOVÉ PRÁVO.....	12
2.1 VZNÍK A VÝVOJ JAZYKA.....	12
2.1.1 GENETICKÁ KLASIFIKACE JAZYKA.....	13
2.1.2 JAZYK A MÝŠLENÍ.....	14
2.2 JAZYK JAKO SPOLEČNSKÝ JEV.....	14
2.3 EXTERNÍ A INTERNÍ ČLENĚNÍ JAZYKA.....	15
2.3.1 KOMUNIKATIVNÍ SITUACE A KOMUNIKATIVNÍ FUNKCE.....	15
2.3.2 NEVERBÁLNÍ KOMUNIKACE.....	17
3 JAZYKOVÁ POLITIKA RADY EVROPY, SMĚRY A POSTUPY.....	18
3.1 EVROPSKÁ CHARTA REGIONÁLNÍCH ČI MENŠINOVÝCH JAZYKŮ.....	19
3.2 EVROPSKÉ STŘEDISKO PRO MODERNÍ JAZYKY.....	20
4 JAZYKOVÁ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE.....	21
4.1 ROLE VZDĚLÁVÁNÍ V EU. PRAVNÍ ZÁKLAD.....	21
4.2 NOVÉ GENERACE PROGRAMŮ.....	23
5 MNOHOJAZYČNOST – MOST K VZÁJEMNÉMU POROZUMĚNÍ.....	24
5.1 VÝZNAM JAZYKA V PODNIKÁNÍ.....	24
5.1.1 MNOHOJAZYČNOST JAKO SKRYTÝ ZDROJ.....	25
5.1.2 OPATŘENÍ PRO VÍCEJAZYČNÝ PŘÍSTUP.....	26
5.2 STATICKÁ PARTNERSTVÍ.....	27
6 PŘEKLADÁNÍ A TLUMOČENÍ PRO MNOHOJAZYČNÉ SPOLEČENSTVÍ.....	28
6.1 PRACOVNÍ JAZYKY EU.....	28
6.2 ČINNOST GENERÁLNÍHO ŘEDITELSTVÍ PRO PŘEKLADY EVROPSKÉ KOMISE.....	29
6.3 TEMATICKÉ OBLASTI PŘEKLADU.....	30
6.4 ŠKÁLA DOKUMENTŮ PRO PŘEKLADY.....	31
6.5 PŘEKLADATELSKÉ NÁSTROJE.....	31
6.6 PŘEKLADATELSKÝ PROCES, PRACOVNÍ POSTUPY.....	34
6.7 DRUHY TLUMOČENÍ.....	34
6.8 PRAVIDLA PRO JEDNOTNOU ÚPRAVU DOKUMENTŮ.....	35
6.8.1 RADY, JAK PSÁT SROZMUMITELNĚ.....	36
6.9 PRAVNÍ ZÁKLAD PRO JAZYKOVÉ ÚTVARY.....	38
7 VÝUKA CIZÍCH JAZYKŮ.....	40
7.1 STUDIUM DALŠÍHO JAZYKA.....	40
7.2 VÝUKOVÉ METODY V JAZYKOVÉM VZDĚLÁNÍ.....	40
7.3 DESET ZPŮSOBŮ MOTIVACE KE STUDIU JAZYKŮ.....	44
8 BUDOUCNOST JAZYKŮ.....	49
9 PRAKTICKÁ ČÁST.....	50
9.1 POPIS POZOROVÁNÍ, SPOJENÝCH S POUŽTÍM CIZÍCH JAZYKŮ.....	50
9.2 INTERVIEW.....	54
ZÁVĚR.....	57
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	58
PŘÍLOHY.....	62

ÚVOD

„Síla člověka tkví v jeho inteligenci a jazyce“.
Arabské přísloví.

Dnešní doba je dobou globální komunikace a jazyk je její nejdůležitějším prostředkem. Proto není divu, že téma jazyk neboli cizí jazyky je aktuální; a kromě toho je mou obrovskou zálibou ještě ze školní lavice. Posléze během studia na pedagogické škole jsem ji spojila se zájmem o psychologii. Takže některé pojmy, na které jsem narazila během zpracování bakalářské práce, byly mi už známé.

Nyní umím plyně čtyři cizí jazyky a uvažuji o samostudiu dalších. Také práce v multikulturním prostředí, kde se běžně mluví anglicky, ale často vzniká potřeba se dorozumět i v jiných jazycích, jako by napovídaly, že téma Jazyky používané v zemích a institucích Evropské unie a práce s nimi je pro mne to správné (Evropská unie má 23 pracovních jazyků a podporuje mnohojazyčnost).

Dalším důkazem správné volby bylo i to, že jsem nalézala nejvíce literatury a dalších zdrojů právě v Evropských informačních a dokumentačních střediscích a dalších institucích Evropské unie.

1. CÍLE A METODIKA BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Při zpracování bakalářské práce jsem začala vnímat shromážděné materiály, jako něco, co mě ponouká k činu: moc se mi chtělo udělat s tím to nejlepší, co můžu. A mé přesvědčení, že úspěch spočívá v konání, v úsilí, nutilo mě se přihlásit do kurzu kultury jazykového projevu v Českém rozhlasu¹. Pak následovaly návštěvy konferencí a přednášek v několika institucích v Praze. Posléze jsem se učila francouzsky. Nakonec jsem se stala učitelkou na anglické škole a mou povinností bylo absolvovat kurz Introduction to Cambridge Primary². Pak jsem vedla kroužky European Club a Playing with languages. Toto všechno mě koneckonců přesvědčilo, že rozumím tomu, o čem píšu.

Cílem práce je uvažovat o významu jazyka jako citlivého ukazatele kulturní změny, zmapovat postoje k jazyku; přemýšlet nad souvislostí jazyka a politiky, jazyka a společnosti, nad budoucími úkoly pro mnohojazyčnou Evropu; poskytnout informace o jazycích Evropské unie, včetně technik tlumočení a překladu, informace o způsobech podpory výuky cizích jazyků.

Vodítkem při psaní bakalářské práce byly pro mne: knížka Jazyk a jazykověda lingvisty a profesora na Karlově univerzitě Františka Čermáka, práce Strategie učení cizímu jazyku odborné asistentky Centra pedagogického výzkumu Masarykovy univerzity Kateřiny Vlčkové a velké množství publikací Úřadu pro úřední tisky, mezi kterými byla i Řeč pro Evropu.

Touhu pochopit zvolené téma do hloubky jsem naplňovala čtením knížky Nicholase Ostlera Říše slova, která provází dějinami lidstva z hlediska jazyků.

Při čtení jsem potkávala docela často jména takových **jazykovědců**, jako jsou Anton Bernolák • Leonard Bloomfield • František Daneš • Josef Dobrovský • Jan Gebauer • Bohuslav Havránek • Wilhelm von Humboldt • Noam Chomsky • Roman Jakobson • Josef Jungmann • Zdena Palková • Ferdinand de Saussure • August Schleicher • Ludovít Štúr • Nikolaj Sergejevič Trubeckoj • Josef Valentin Zlobický.

¹ div. přílohu č. I, II

² div. přílohu č. III

Pak se ukázalo, že se jedná o téma širší, než bylo myšleno původně. Samotných pojmů, definic, co znamená jazyk, a druhu jazyků je velké množství. Jazyky mohou být historické, rekonstruované, umělé, magické, jazyky v kontaktu, dorozumívací, odborné, pracovní, úřední... Některé z nich uvádím dole.

Bilingvní (dvojjazyčné) vzdělávání: typ vzdělávání, které zahrnuje nejméně dva vyučovací jazyky (například jazyk používaný v příslušné zeměpisné oblasti a cizí jazyk), ve kterých se předává vzdělávací obsah a kterými se přenášejí vědomosti.

Dialekt (nářečí): jazyková varianta, která nemá oficiální status. V písemné formě se objevuje jen zřídka nebo vůbec, zahrnuje regionální anebo menšinové jazykové varianty, které jsou součástí daného národního nebo federálního území.

Dominantní jazyk: jazyk, ve kterém má mluvčí nejvyšší úroveň kompetence. Jazyková varianta, která má vyšší právní, společenský a kulturní status než jiné varianty.

Dorozumívací jazyk (lingua franca): jazyk používaný v běžném styku mezi různými etnolingvistickými společenstvími.

Interkulturní kompetence: kombinace znalostí, dovedností, postojů a chování včetně jazykové schopnosti, která jedinci umožňuje do různé míry uznávat, chápat, vykládat a přijímat způsoby života a myšlení mimo jeho domácí kulturu. Tato kompetence je základem pro porozumění mezi lidmi.

Jazykověda (lingvistika): věda zkoumající jazyk, jeho strukturu (mluvnickou a lexikální) a užití.

Jazyková kompetence: schopnost používat jednu nebo více jazykových variant ke komunikaci, schopnost analyzovat jazykové varianty například prostřednictvím popisných kategorií na základě gramatiky nebo lingvistiky.

Jazykové plánování: soubor opatření zajišťujících rozvoj jazyka

Jazykové potřeby: vymezení jazykových variant a kompetencí, které vyžadují veškeré typy subjektů nebo institucí (podniky, organizace, státy) za účelem zajištění efektivní interní a externí komunikace v konkrétních situacích.

Jazykové potřeby mohou také pociťovat nebo vnímat jedinci. V takových případech mohou mít tyto potřeby jiný důvod než komunikaci: radost z učení, touha poznávat jiné kultury a společnosti.

Jazykový repertoár (vícejazyčný repertoár): skupina jazykových variant (první jazyk, regionální jazyk, jazyky naučené ve škole nebo při pobytech v zahraničí), které v různé míře a pro různé účely ovládá konkrétní jedinec. Tento repertoár se mění v průběhu jeho života (osvojování nových jazyků, „zapomínání“ naučených jazyků).

Jazyková rozmanitost: přítomnost různých jazykových variant v jedné zeměpisné oblasti nebo v jazykovém repertoáru mluvčího. Lze je prosazovat prostřednictvím *vícejazyčného vzdělávání*.

Komunita (společenství): historicky ustavená sociální skupina se shodným původem a osobitými charakteristikami, které spojují její členy, jako je *jazyk*, náboženství, kulturní praktiky a území.

Mateřský jazyk: (rodný jazyk, první jazyk), jazyk, který si jedinec osvojí jako první.

Menšinový jazyk (jazyk menšiny): jazyk, kterým může hovořit většinová populace v určité části národního území a který v této oblasti může mít oficiální status, ale nemusí mít status úředního jazyka nebo právní status.

Mezinárodní jazyk: jazyk používaný ve více zemích, v mezinárodních vztazích.

Multilingvní/mnohojazyčný: tento pojem označuje situaci v určité zeměpisné oblasti, kde se používá několik jazykových variant; mluvčí v této oblasti nemusí ovládat všechny přítomné varianty.

Plurilingvní/vícejazyčná (kompetence): schopnost postupně získávat a používat různé kompetence v různých jazycích na různé úrovni zručnosti a k různým účelům. Rozvoj této kompetence je stěžejním cílem vícejazyčného vzdělávání.

Plurilingvní/vícejazyčné vzdělávání: způsob výuky (neomezující se pouze na jazyky), jehož cílem je zvyšovat povědomí o jazykovém *repertoáru* každého jedince, zdůrazňovat jeho hodnotu a rozšiřovat tento repertoár prostřednictvím výuky méně používaných a méně známých jazyků.

Regionální jazyk: jazyk vlastní určité části státu; může překračovat hranice států.

Úřední jazyk: jemuž byl oficiálně přiznán statní, regionální nebo místní statut.

Vyučovací jazyk: úřední jazyk (v některých státech více než jeden) nebo cizí jazyk, kterým se vyučuje na školách.

Svou práci jsem rozčlenila do osmi logických celků, počínaje od vzniku a významu jazyka, jazykové politiky Rady Evropy, Evropské unie a České republiky přes popis procesu překládání pro Evropskou komisi a rady, jak se učit cizím jazykům, po budoucí úkoly mnohojazyčné unie.

Od samého začátku mne hodně motivovala myšlenka Bena Jonsona: *„Jazyk prozrazuje člověka: mluv, abych tě poznal. Žádné zrcadlo neodráží lidskou povahu a podobu tak pravdivě jako jeho řeč.“*

Jelikož v procesu shromažďování literatury jsem našla spoustu dotazníkových šetření na téma jazyk nebo cizí jazyk a také celé publikace o této problematice³, došla jsem k závěru, že další dotazník nebude až tak přínosný. Zároveň jsem byla inspirována Sebastianem Sickem, komikem na poli lingvistiky, tak jsem se při volbě metod rozhodla použít nestrukturované pozorování/terénní zápisy a interview.

³ div. VLČKOVÁ, K. *Strategie učení cizímu jazyku: výsledky výzkumu používání strategií a jejich efektivity na gymnáziích; Strategie učení se cizímu jazyku: dotazník pro žáky.*

2. VÝZNÁM JAZYKA A JAZYKOVÉ PRÁVO

Moderní jazykověda pojímá jazyk jako systém prostředků, jako celek, skládající se z prvků, jež jsou navzájem spjaté jistými vztahy. „*Systémovost v jazyce se projevuje v uspořádání a ve vzájemné souvislosti jazykových prvků. Množina těchto prvků se nazývá inventář, množina vztahu mezi nimi se nazývá struktura*⁴“.

Existence jazyka má i své rysy. Jedním ze stalých rysů je jeho proměnlivost: dnešní čeština se např. liší od češtiny na začátku devatenáctého století; drobnějšími rozdíly se liší řeč i v rámci každé rodiny. Na druhé straně má jazyk i stabilní součásti, jimiž jsou základní slovní fond a gramatika.

Příčinou proměnlivosti jsou rozpory, které existují v každém stadiu jazykového vývoje v jeho systému. Ty však se vyrovnávají, což umožňuje imanentní vývoj jazyka.

Stálost a variabilita jsou tedy dva základní rysy jazykového vývoje. „*Vývojová variabilita je stále kompenzovaná směřováním k jazykové stabilitě*⁵“.

Dalším rysem jazykové dynamiky je růst či zmenšování jazykových společenství. Největší z nich (čínština, angličtina, hindustánština, ruština, španělština, němčina, japonština, francouzština) přesahují 50 milionů. Některá jazyková společenství se však zmenšují. A tak jazyk nějakého většího, politicky, kulturně nebo hospodářsky významnějšího společenství přijímají jejich příslušníci za svůj.

Tady se ukazují vazby mezi jazykem a společenstvím. Kromě toho jazyk existuje úzká vazba mezi jazykem a právem. „*Některým přirozeným jazykům musí být nositelem práva. Právo se totiž vytváří jedině tak, že se popisuje slovy a větami daného přirozeného jazyka. Stejně tak se právo mluveným a psaným jazykem uplatňuje*⁶“.

2.1 VZNÍK A VÝVOJ JAZYKA

Přímé doklady o vzniku jazyka neexistují, jsou jenom domněnky a předpoklady. Podle jednoho odhadu jazyk vznikl před 50 000 – 100 000 lety, podle jiného před 1 000 000 let.

⁴ ČEJKA, M. *Jazyk a jazykověda. I., Úvod do studia jazyka pro bohemisty*. Praha, 1976, s. 33.

⁵ ČEJKA, M. *Jazyk a jazykověda. I., Úvod do studia jazyka pro bohemisty*. Praha, 1976, s. 39.

⁶ KŘEPELKA, P. *Mnohojazyčnost Evropské unie a její důsledky pro českou právní praxi*. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 12.

Ty nejasnosti nahrazují různé teorie o původu jazyka:

utopická: podle bible došlo při budování babylonské věže k zmatení jazyků;

genetická: vznik jazyka je spojen s náhlou genetickou mutací;

Přirozená: onomatopoická: jazyk vznikl nápodobou přírodních či zvířecích zvuků;

interjekční: jazyk vznik spontánním vývojem lidských/ zvířecích výkřiků.

Existují také domněnky, že vzniku jazyka mohl předcházet jazyk gest.

Řeční filozofové diskutovali o **vzniku jazyka** dvojím způsobem: přirozeně a konvencí, což znamená od přírody nebo dohodou mezi lidmi.

Za hlavní milník v jazykovém vývoji se považuje vynález písma.

Jsou i různé koncepce jazykového vývoje, které konstatují sled změn a vykládají jejich příčiny analogií, asimilací hlásek či disimilací.

Různí lingvisté a lingvistické školy nalézají přímé souvislosti v historickém a jazykovém vývoji a dospívají k názoru, že jazyk má v kultuře ústřední a základní postavení, je prvním předpokladem a univerzálním sdělovacím prostředkem v souboru všech kulturních jevů jako celku (i přesto, že je jenom jednou z mnoha složek lidské kultury).

2.1.1 GENETICKÁ KLASIFIKACE JAZYKŮ

„Genetická (též: genealogická) klasifikace jazyků (ne však ve smyslu genetiky) vychází z předpokladu, že jazyk asi nevznikl na jediném místě, jak naznačovala bible. Podle svého vývoje, resp. původu ze společného základu (tj. jediného prajazyka vždy dané rodiny, např. indoevropštiny u jazyků indoevropských) se jazyky nejčastěji třídí z hlediska své příbuznosti a tedy příslušnosti do jazykových rodin⁷“.

Hlavní jazykové rodiny:

- **Indoevropská** (150 jazyků v Evropě, přední Asii, Indii) zahrnují baltské, slovanské, germánské, keltské, románské jazyky, řečtinu, albánštinu, arménštinu a některé vymřelé jazyky.
- **Indická.**
- **Íránská.**

⁷ ČERMÁK, F. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Praha: Karolinum, 2001, s. 64.

- **Dardská.**
- **Chetitsko-luvijská.**
- **Tocharština.**

2.1.2 JAZYK A MYŠLENÍ

Jazyk je nástrojem dorozumění mezi lidmi a zároveň základním prostředkem myšlení každého jednotlivce. Jazyk a myšlení tvoří dialektickou jednotu: jazyk neexistuje sám o sobě, ale je nerozlučně spjat s myšlením.

Těsnou souvislost mezi jazykem a myšlením chápali již antičtí myslitelé: Aristoteles založil přece svou logiku a nauku o kategoriích přímo na jazykové analýze.

V dnešní době se objevují názory, že hloubková struktura jazyka má univerzální charakter (operace lidského ducha jsou inierzální), z čehož lze vyvodit, že jazyky se liší mezi sebou hlavně povrchovou strukturou aktuálních výpovědi.

2.2 JAZYK JAKO SOLEČENSKÝ JEV

Jsme zvyklí užívat jazyk zcela automaticky, přirozeně a nevěnujeme mu víc pozornosti než jiným přirozeným funkcím. Ale jedinec, který by měl všechny běžné biologické a fyziologické vlastnosti člověka a přitom neuměl mluvit, nebyl by člověkem v plném slova smyslu.

Tento fakt jenom potvrzuje, že existence jazyka je bezprostředně vázána na život člověka v lidské společnosti; že lidská řeč je jevem společenským a ne biologickým. *„Jazyk je tedy závislý na společnosti, která ho užívá; určitý jednotlivý jazyk pak souvisí s jistou skupinou lidí, která ho výhradně nebo převážně užívá k dorozumění, souvisí tedy s jistým jazykovým společenstvím a jeho kulturou v nejširším slova smyslu (s národem, kmenem, případně i s jiným menším nebo větším společenským útvarem)⁸.“*

Žádný organizovaný celek, natož lidstvo jako soubor organizovaných společenských celků, nemůže úspěšně fungovat bez řízení a komunikace.

⁸ ČEJKA, M. *Jazyk a jazykověda. I., Úvod do studia jazyka pro bohemisty.* Praha, 1976, s. 6.

A tak vazby jazyka jsou podmiňovány jak interně (myšlení, mozek), tak i externě (společnost, etnikum). Jsou i hlavní stránky, který jazyk spojují:

- jazyk je společenská instituce;
- jazykové znaky mají psychickou povahu;
- jazyk je souborem zvyků a konvencí.

Jazyk je v společnosti centrální: je znakem daného etnika, národa a nástrojem jeho socializace. Bez společnosti jazyk existovat nemůže. Jelikož „kultura“ angažuje proces, pomocí něhož se konkrétní druhy učení nakažlivě šíří od osoby k osobě v komunitě a mysl se sladí do sdílených vzorců, stejně jako „jazyk“ nebo „dialekt“ se vztahuje k procesu, jímž si různí mluvčí v komunitě osvojují velmi podobnou mentální gramatiku⁹.

2.3 INTERNÍ A EXTERNÍ ČLENĚNÍ JAZYKA

Interně lze jazyk členit v pohledu vertikálním, horizontálním, koncentrickém a v pohledu mediálním.

V koncentrickém pohledu je jazyk dán různou frekvencí jeho jednotek v každé jeho rovině (v jádru i na okraji, centrum-periferie), představuje dvě krajnosti:

Národní jazyk: jazyk celého národa.

Idiolekt: jazyk jednotlivce.

Podle pohledu mediálního užíváme jazyk skrze dva prostředky, tzn. v mluvené a psané podobě:

Mluvený jazyk se člení na vlastní mluvený jazyk a parajazyk.

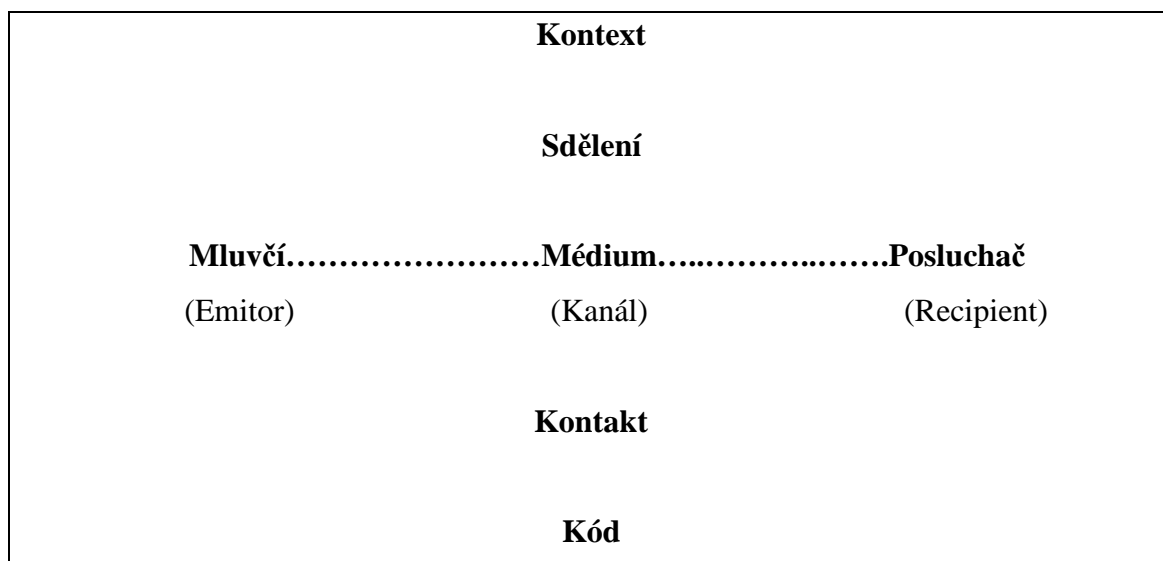
Psaný jazyk se člení na vlastní psaný jazyk a grafiku.

2.3.1 KOMUNIKATIVNÍ SITUACE A KOMUNIKATIVNÍ FUNKCE

Jazyk je především základním prostředkem komunikace. A sama komunikace přenáší informaci mezi minimálně dvěma účastníky. Jak takový přenos probíhá, jak nás vnímají posluchači a jak vlastně vytváříme své promluvy lze znázornit schématem **komunikativní situace:**

⁹ PINKER, S. *Jazykový instinkt: jak mysl vytváří jazyk.* / Steven Pinker. Praha: Dybbuk, 2009, s. 468.

Obr. 1: „Schéma komunikativní situace¹⁰“.

Kde přenášená informace je **sdělením**, **kontakt** – druh styku partnerů, prostředky a pravidla uspořádání sdělení zachycuje **kód**. **Médium** je cesta, kam se komunikace přenáší. Zmíněné složky zůstávají stejné, **mluvčí** a **posluchač** své role střídají.

Každé sdělení má aspoň jednu **komunikativní funkci**. Ty mohou být:

referenční: vztah k obsahu promluvy;

expresivní: vyjádření postojů a emocí mluvčího;

direktivní: přimět posluchače k něčemu;

poetické: důraz kladen na obsah a podobu sdělení;

kontaktové: snaha udržet kontakt, pozornost posluchače.

„Řeč je ovšem také prostředkem ovlivňování, vzbuzení určité žádoucí akce, vyvolání změny postoje, dosažení cíle, pro které jsme do komunikace vstoupili¹¹“.

K získání auditoria občas nestačí zaujmout ho obsahem, ale je zapotřebí i vhodným způsobem podat své názory.

Jazyk, styl, způsob argumentace jsou označovány jako charisma, imidž, obliba, popularita. *„Formovaly se obvykle jako výsledek vzdělání a intelektuálního zázemí*

¹⁰ ČERMÁK, F. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. 3. vyd. Praha: Karolinum, 2001. s. 18.

¹¹ BARTÁK, J. *Vzdělávání ve firmě*. Praha: Alfa Publishing, 2007, s. 73.

osobnosti, jejího talentu k veřejnému vystupování, postupně nabývaných zkušeností, ale i promyšlené kalkulace a záměrné snahy, někdy dokonce také cílevědomého individuálního rétorického školení¹²“.

2.3.2 NEVERBÁLNÍ KOMUNIKACE

Když komunikujeme slovy, jedná se o **verbální komunikaci**.

Můžeme ale komunikovat i mimikou, gesty, výrazem očí, pohyby celého těla, celou svou osobností, tzn. **neverbální komunikací**.

K projevům neverbální komunikace patří:

doteky: podání ruky, objetí;

gesta: popisná, napodobení;

hlas: síla hlasu, hloubka, frázování;

chůze, změny polohy těla, mimika: zahrnuje dynamické projevy „řeči těla“;

pozice a držení těla: oblek, doplňky;

vzdálenost: menší, větší;

oční kontakt: delší oční kontakt může znamenat hrozbu;

dotekové podněty: na rukou a ramenou;

tepelné podněty: ledový pohled;

čichové podněty: častěji přijímané jako afektivní.

„Ke komunikaci dochází všude tam, kde se setkává člověk s člověkem. Platí zde první věta teorie sociální komunikace „Není možné nekomunikovat“. K výměně sdělení dochází mezi lidmi nepřetržitě, a to i tehdy, když druhému člověku, s nímž se dostáváme do styku, nic neřekneme. Mlčením mu sdělujeme právě to, že mu nechceme nic oznámit¹³“.

Jinými slovy každé naše sdělení má stránku obsahovou a emočně vztahovou.

Obsahovou stránku vyjadřujeme slovně, emocionální stránku – mimoslovně.

¹² ČMEJRKOVÁ, S., HOFFMANNOVÁ, J. *Jazyk, média, politika*. Praha: Academia, 2003, s. 14.

¹³ HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, J. *Kultura mluveného projevu : (strategie umění komunikace)*. Praha: Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 1994, s. 23.

3. JAZYKOVÁ POLITIKA RADY EVROPY: SMĚRY A POSTUPY

Společnost byla založena v roce 1949. Je jednou z nejstarších a geograficky největších evropských organizací. Jejími hlavními obory působnosti jsou lidská práva, právní záležitosti, sociální soudržnost, vzdělávání, kultura a dědictví.

Lidská práva jsou podstatným znakem materiálního právního státu. Jsou projevem civilizace na vyšší kulturní úrovni, výrazem morálky a humanismu. Mezi lidská práva bývají řazena i práva sociální a kulturní. Listina základních práv a svobod (hlava třetí, čl. 25, odst. 2) prohlašuje:

„Občanům příslušejícím k národnostním a etnickým menšinám se za podmínek stanovených zákonem zaručuje též

- a) právo na vzdělání v jejich jazyku,*
- b) právo užívat jejich jazyka v úředním styku,*
- c) právo účasti na řešení věci týkajících se národnostních menšin¹⁴“.*

V oblasti jazykového vzdělávání působí Rada Evropy od roku 1960. Její činnost v této oblasti je zaměřena na podporu vícejazyčnosti s cílem zlepšení komunikace a vzájemného porozumění mezi jednotlivci. Rada rovněž chrání a rozvíjí jazykové dědictví a kulturní rozmanitost v Evropě jako zdroj vzájemného obohacení; usnadňuje mobilitu a výměny myšlenek; rozvíjí harmonický přístup k výuce jazyků na základě společných zásad.

Evropská charta regionálních či menšinových jazyků a oddělení jazykové politiky, obojí se sídlem ve Štrasburku, a Evropské středisko pro moderní jazyky ve Štýrském Hradci tvoří Radu katedry evropského jazykového vzdělávání a politiky v rámci Generálního ředitelství IV pro vzdělávání, kulturu a dědictví, mládež a tělovýchovu.

Hlavními povinnostmi divize jazykové politiky jsou vypracování politik a pokynů pro podporu jazykové rozmanitosti a vícejazyčnosti, rozvoj politického plánování a stanovení norem referenčních nástrojů.

¹⁴ DAVID, R. *Ústava České republiky; Listina základních práv a svobod: úplné znění doplněné poznámkami, úvodem do problematiky a výběrem ze soudních případů*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2005, s. 230.

Evropská charta regionálních či menšinových jazyků je úmluva, která na jedné straně chrání a podporuje regionální a menšinové jazyky jako aspekt evropského kulturního dědictví, který je v ohrožení; a na druhé straně pobízí mluvčí regionálních či menšinových jazyků používat mateřský jazyk v soukromém a veřejném životě. To zdůrazňuje, že prvořadý cíl úmluvy je kulturní.

Evropské středisko pro moderní jazyky ve spolupráci s oddělením jazykové politiky v Radě funguje jako katalyzátor reformem ve výuce a učení se jazykům – dává politiky jazykového vzdělávání a praxe dohromady.

3.1 EVROPSKÁ CHARTA REGIONÁLNÍCH ČI MENŠINOVÝCH JAZYKŮ

Evropská charta regionálních či menšinových jazyků byla přijatá 5. 11. 1992 některými členskými státy Rady Evropy, zavazuje k přijetí opatření na ochranu menšinových jazyků a na ochranu práva občanů tyto jazyky užívat.

Pojetí jazyka, jak je užíváno chartou, se přednostně zaměřuje na kulturní funkci jazyka a rozlišují dva druhy chráněných jazyků: **regionální či menšinové** (svázané s konkrétní částí území daného státu) a **neteritoriální** (vyloučené z kategorie regionálních či menšinových, např. jidiš a romština).

Státy, vázané touto chartou, mají umožnit užívání chartou chráněných jazyků např. při styku s úřady, ve školách a v médiích.

Charta je sestavena z pěti částí:

Část I – Obecní ustanovení. Popisuje definice, závazky, praktická opatření a organizační informace.

Část II – Cíle a zásady uskutečňované v souladu s článkem 2, odstavce 1 uvádí seznam cílů a zásad pro politiku Charty, zákonodárství a praxi. V seznamu je zmínka i o „*poskytování možnosti, aby se osoby, které neovládají regionální nebo menšinový jazyk a žijí v oblasti, kde je užíván, mohly, pokud si to přejí, tomuto jazyku učit*¹⁵“.

¹⁵ *Sborník příspěvků k problematice ratifikace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků v České republice* [online] 2005 [cit. 16. 07. 2011]. Dostupný z WWW:<<http://mezikulturnidialog.cz/res/data/010/001204.pdf>>

Část III – Opatření na podporu užívání regionálních nebo menšinových jazyků ve veřejném životě v souladu se závazky přijatými podle článku 2, odstavce 2 je věnována způsobům uskutečnění cílů Charty ve vzdělávání, kultuře, hospodářském a sociálním životě, ve veřejné správě, v činnosti soudních orgánů, orgánů veřejné správy a z účasti hromadných sdělovacích prostředků.

Část IV – Provádění Charty (články o periodických zprávách, o pojednání zpráv, o výboru expertu).

Část V – Závěrečná ustanovení (vstupu, vstoupení v platnost, výpověď).

Každý přistupující stát deklaruje, jakých jazyků se charta týká na jeho území a které ochranné články charty hodlá vůči těmto jazykům uplatňovat. Může také omezit účinnost některých článků na část svého území.

Charta nabyla účinnosti 1. 3. 1998 poté, co ji ratifikovalo prvních 5 zemí.

3.2 EVROPSKÉ STŘEDISKO PRO MODERNÍ JAZYKY

Osm zemí: Rakousko, Francie, Řecko, Lichtenštejnsko, Malta, Nizozemsko, Slovinsko a Švýcarsko založily 8. dubna 1994 Evropské středisko pro moderní jazyky.

Dnes má centrum 31 členských států, sídlí v rakouském Grazu a slouží jako evropský referenční bod pro všechny, kteří se zajímají o vynikající výsledky v oblasti jazykového vzdělávání.

4. JAZYKOVÁ POLITIKA EVROPSKÉ UNIE

Evropská unie je velice rozmanitá. Proto občas vyvstává potřeba evropské identity jako zdrojů solidarity a soudružnosti (obzvláště v citlivých otázkách, např. přerozdělování zdrojů).

Jsou různé názory, jak ji dosáhnout. Jeden názor vychází z toho, že evropská identita „mohla by být založena na společné kultuře, tj. zejména na společném historickém, duchovním a kulturním dědictví Evropy¹⁶“.

Proto jazyková politika státu získává uznání a podporu nejenom od příslušné vlády či ministerstva, ale i od nejvyšších evropských orgánů: Rady Evropy, Evropské komise.

4.1 VÝZNAM VZDĚLÁNÍ V EU. PRAVNÍ ZÁKLAD

V roce 2005 Evropská komise přijala Novou rámcovou strategii pro mnohojazyčnost. Podle ní každý občan by měl mít přístup k jazykovému vzdělání a možnost komunikovat, čímž maximálně naplní svůj potenciál a bude moci využívat příležitosti, které EU nabízí.

Avšak rostoucí mobilita Evropanů, globalizace, technický pokrok a stárnutí obyvatelstva přinášejí rychle změny. Aby v důsledku těchto změn nedocházelo ke komunikační propasti mezi lidmi z různých kultur, aby se neprohlubovaly sociální rozdíly, musí nejvyšší evropské orgány na ně reagovat.

A tak „politika Komise v oblasti mnohojazyčnosti sleduje tři zásadní cíle:

1. Podporovat studium jazyků a jazykovou rozmanitost v společnosti.
2. Zasadovat za zdravé mnohojazyčné společenství.
3. Zajistit občanům přístup právním předpisům, postupům a informacím EU v jejich vlastních jazycích¹⁷“.

Ve svých pravidelných sděleních o mnohojazyčnosti v zemích EU doporučuje Evropská komise vybrat si jeden jazyk pro mezinárodní komunikaci a kromě toho učit se další „osobní adoptivní jazyk“. Tento jazyk by se měl učit formou důkladného seznámení

¹⁶ CABADA, L., et al. *Aktuální výzvy evropského integračního procesu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010, s. 102.

¹⁷ JANIČKOVÁ, V. *Výuka cizích jazyků*. Praha, 2011, s. 135.

s kulturou, literaturou, dějinami a lidmi. Tím není míněno ovládnání jazyka na úrovni rodilého mluvčího, ale dosažení propojení cílů výuky a synergických účinků ve výuce.

V Evropském parlamentě se mnohojazyčností zabývá Výbor pro kulturu a vzdělávání, který má na starosti i další oblasti (kulturní politiku, vzdělávací politiku a celoživotní vzdělávání, audiovizuální politiku, politiku péče o mládež, politiku sportu, komunikační politiku, spolupráci v těchto oblastech se zeměmi, které nejsou členy EU, a s příslušnými mezinárodními organizacemi).

„Římská smlouva obsahovala pouze obecnou zmínku o vzdělávání a kultuře v článku 3, podle něhož by součástí činností Unie měl být „přínos pro kvalitu vzdělání a výchovy a pro rozkvět kultur členských států“.

Roku 1993 byly Maastrichtskou smlouvou do právního řádu Společenství doplněny články 149 (vzdělávání, mládež), 150 (odborné vzdělávání) a 151 (kultura). Ty dodaly nejasnému znění Smlouvy na podrobnosti, ale především objasnily, jakých právních nástrojů by mohlo Evropské společenství využít k dosažení svých cílů¹⁸“.

Úkolem EU v oblasti vzdělávání jsou tyto cíle:

- rozvoj evropského rozměru ve vzdělávání, zvláště výukou a šířením jazyků členských států;
- podpora mobility studentů a učitelů;
- podpora spolupráce mezi vzdělávacími institucemi;
- rozvoj výměny informací a zkušeností týkajících se otázek, které jsou společné vzdělávacím systémům členských států;
- podpora rozvoje dálkového vzdělávání.

Evropský parlament má chránit kulturní a jazykovou rozmanitost.

Článek 149 Smlouvy konkrétně uvádí výuku jazyků jako součást vzdělávací politiky:

„Mnohojazyčnost je nejednoznačný výraz se dvěma významy. První souvisí s praktickou potřebou výuky cizích jazyků s cílem podpořit kontakty a prosperitu v EU. Druhý klade důraz na kulturní a lidská práva, například na právo vyjadřovat se ve svém vlastním jazyce¹⁹“.

¹⁸ EVROPSKÝ PARLAMENT. *Praktická Příručka — Kultura a vzdělávání*. Lucemburk, 2007, s. 13.

¹⁹ EVROPSKÝ PARLAMENT. *Praktická Příručka — Kultura a vzdělávání*. Lucemburk, 2007, s. 17.

O něco později uvádí Lisabonská smlouva, že Listina základních práv a svobod má stejnou právní sílu jako smlouvy o Evropské unii. Listina stanoví, že kultura a jazyková rozmanitost nesmějí být omezovány (článek 13) a Unie respektuje kulturní, náboženskou a jazykovou rozmanitost (článek 22);

4.2 NOVÉ GENERACE PROGRAMŮ

Nový integrovaný akční program v oblasti celoživotního vzdělávání, zahrnuje čtyři programy, které byly dříve součástí programu Sokrates:

- Comenius (školní vzdělávání)
- Erasmus (vysokoškolské vzdělávání)
- Leonardo da Vinci (odborné vzdělávání)
- Grundtvig (vzdělávání dospělých).

Do klíčových schopností pro celoživotní učení patří schopnost komunikace v mateřském jazyce a v cizích jazycích, schopnost učit se, kulturní povědomí a vyjádření.

5. MHOHOJAZYČNOST – MOST K VZÁJEMNÉMU POROZUMĚNÍ

Mnohojazyčnost je klíčovým znakem Evropy. „*Termín mnohojazyčnost odkazuje jak na situaci, v níž se v rámci určité zeměpisné oblasti mluví několika jazyky, tak na schopnost člověka naučit se několik jazyků*²⁰“.

5.1 VÝZNAM JAZYKŮ V PODNIKÁNÍ

Mnohojazyčnost Evropské unie umožňuje vzájemné porozumění a zároveň prospívá evropskému obchodu a konkurenceschopnosti. A proto jak vlády, tak i místní orgány a podniky by měly zajistit jisté kroky v tomto směru.

Vlády by měly:

- podporovat studium cizích jazyků a rozšířit spektrum vyučovaných cizích jazyků;
- vhodným způsobem uznávat jazykové vzdělávání²¹;
- začlenit jazykové vzdělávání do národních programů celoživotního učení a sociálního začleňování.

Pro podniky by to znamenalo:

- nutnost zjistit úroveň stávajících jazykových dovedností v rámci společnosti a porovnat je s potřebami a příležitostmi na všech úrovních dané organizace;
- v rámci řízení lidských zdrojů stanovit pro jednotlivé zaměstnance individuální cíle v oblasti jazykových způsobilostí sladěné s jejich konkrétními úkoly a odpovědnostmi;
- využívat široké spektrum strategií řízení jazykového vzdělávání (jazykové kurzy, zaměstnávání rodilých mluvčích, spolupráce s překladateli a tlumočníky).

Regionální a místní orgány by měly:

- zvyšovat povědomí o příležitostech, které se nabízejí díky dobrým jazykovým dovednostem;

²⁰Jazyky pro podnikání. Lepší výsledky díky jazykům. [online]. 2007 [cit. 16. 07. 2011]. Dostupný z WWW: < <http://bookshop.europa.eu/cs/jazyky-pro-podnik-n--pbNC3008370/>>

²¹ Je známo, že lidé ovládající více jazyků, získali své znalosti i mimo rámec formálního vzdělávání. A takové znalosti obvykle nejsou uznávány a ne vždy se k nim přihlíží jako ke skutečným osobním přednostem.

- podporovat výměnu osvědčených postupů;
- vytvářet partnerství soukromých a veřejných subjektů;
- pomáhat místním obchodním společenstvím s cílem zlepšit jejich jazykové strategie (pořádání jazykových kurzů, práce s dalšími metodami);
- podporovat vícejazyčné místní podnikatelské prostředí (jazykové kurzy, multikulturní setkání).

5.1.1 MNOHOJAZYČNOST JAKO SKRYTÝ ZDROJ

Pro dosažení ekonomického růstu a vytváření pracovních příležitostí je nezbytným technický pokrok a celoživotní učení. A v době transformace průmyslové ekonomiky do ekonomiky znalostní mnohojazyčnost nabízí evropským společnostem lepší obchodní příležitosti díky mnohojazyčné komunikaci.

„Několik výzkumných studií prokázalo, že mezinárodní trhy vyžadují nejen znalost řady cizích jazyků, ale i kulturní znalosti, které se zpravidla získávají současně se získáváním jazykových znalostí. Společnosti přitom ale zažívají stále větší problémy se zaměstnáváním kvalifikovaných zaměstnanců, jejichž jazykové znalosti by přesahovaly základy angličtiny. Tento stav je vnímán jako skutečný problém²²“.

Rychle se rozvíjející ekonomiky Asii a Latinské Ameriky stejně rychle nabývají potřebné jazykové dovednosti, nezbytné pro úspěšnou hospodářskou soutěž na trzích v budoucnu. Začleněním mnohojazyčnosti do svých strategií se Evropa soustředí na rozvoj lidského kapitálu do budoucna.

Individuální, konkrétně měřitelné cíle pro různé kategorie zaměstnanců lze stanovit v závislosti na tom, jakým způsobem ve své práci využívají cizí jazyky, pomocí zavedených norem. Takové normy poskytují personálním oddělením společností konkrétní nástroje pro analýzu potřeb společnosti. Nejčastěji využívaným systémem je

²²Jazyky pro podnikání. Lepší výsledky díky jazykům. [online]. 2007 [cit. 16. 07. 2011]. Dostupný z WWW: < <http://bookshop.europa.eu/cs/jazyky-pro-podnik-n--pbNC3008370/>>

Společný evropský referenční rámec, vytvořený Radou Evropy a realizovaný ve spolupráci s Evropskou komisí.

S využitím norem rámce jsou definovány potřeby v oblasti školení. Jazyková školení se pak zaměřují na propojení pracovních procesů a komunikačních dovedností, potřebných k plnění úkolů v rámci společnosti. Úspěch se měří podle toho, jak dokážou absolventi aplikovat získané dovednosti ve skutečných pracovních situacích.

„Skutečného pokroku bude dosaženo, pokud si všechny podniky, od malých po nadnárodní společnosti, vytvoří kreativní a dynamické jazykové strategie, přizpůsobené individuálním podmínkám každé organizace. Všechny tyto strategie potřebují oporu a podporu ze strany místních a regionálních sítí.

Mezi životaschopná řešení patří např. partnerství, a to jak mezi podnikatelskými subjekty a vzdělávacími institucemi, tak i mezi průmyslovými odvětvími a výzkumem, vždy s cílem dosáhnout produktivního využívání jazykových dovedností a technologií²³“.

5.1.2 OPATŘENÍ PRO VÍCEJAZYČNÝ PŘÍSTUP

Podniky, které se snaží uspět na zahraničních trzích, by měly být podporované vládami členských zemí. Kromě finanční podpory velkým přínosem budou sdílení osvědčených postupů a odborných znalostí v rámci mezikulturní a mnohojazyčné komunikace.

Např. „britská společnost Regional Language Networks (RLN), podporovaná národním jazykovým centrem CILT, rozvíjí jazykové a kulturní dovednosti určené speciálně pro oblast podniků a zaměstnanosti. Jejím úkolem je v rámci spolupráce s partnery identifikovat a řešit potřeby regionu i odvětví v oblasti jazykového a kulturního povědomí, poskytovat pomoc podnikům v otázce jazykového vzdělání a podporovat odborníky z odvětví jazykového vzdělávání²⁴“.

Společnosti mohou podporovat své zaměstnance a nabízet taková jazyková školení, která jsou motivující a zároveň odpovídají pracovním požadavkům, např. časově úsporné internetové kurzy. Lze využít i překladatelské služby pro systematické

²³ Jazyky pro podnikání. Lepší výsledky díky jazykům. [online]. 2007 [cit. 16. 07. 2011]. Dostupný z WWW: < <http://bookshop.europa.eu/cs/jazyky-pro-podnik-n--pbNC3008370/>>

²⁴ Jazyky pro podnikání. Lepší výsledky díky jazykům. [online]. 2007 [cit. 16. 07. 2011]. Dostupný z WWW: < <http://bookshop.europa.eu/cs/jazyky-pro-podnik-n--pbNC3008370/>>

prohlížení stránek s veřejnými zakázkami v národních i mezinárodních médiích. Obratně využitá jazyková technologie může pomoci řídit náklady na mnohojazyčnost a snižovat je.

5.2 STRATEGICKÁ PARTNERSTVÍ

Jelikož strategická partnerství investují do lidského kapitálu a rozvoje dovedností nutných pro budoucnost, studium jazyků by se mělo stát nedílnou součástí příhraničních regionálních iniciativ. Jich by se mohly zúčastnit jak podniky, tak i odvětví vzdělávání. Taková spolupráce by posílila obchod mezi sousedními státy.

Podporou partnerských vztahů mezi průmyslem a výzkumem se umožní využívání jazykových technologií a zároveň se ospravedlní velké investice do výzkumu, zajistí se konkurenční výhoda pro dotyčné společnosti a lepší služby pro občany.

Tak se stávají jazyky základním předpokladem budoucího úspěšného podnikání!

6. PŘEKLÁDÁNÍ A TLUMOČENÍ PRO MNOHOJAZYČNÉ SPOLEČENSTVÍ

Ačkoliv překlady a tlumočení mají mnoho společného, jedná se o rozdílnou práci: překladatelé pracují s psaným slovem, tlumočníci s mluveným slovem; překladatelé vytvářejí texty, ve kterých přesně převádějí sdělení a obsah původního dokumentu; tlumočníci zprostředkovávají mluvené slovo, v němž převádějí do jiného jazyka sdělení řečníka, jsou většinou viděni svými zákazníky, hovoří v první osobě a stávají se hlasem řečníka.

Takže **teorie překladu**, jako pomezí obor mezi jazykovědou, literární vědou a filosofií, v poslední době se rychle rozvíjí.

„Překlad je proces, v jehož průběhu se v přijímacím jazyce tvoří významově nejbližší a stylisticky přirozený ekvivalent sdělení zadaného ve výchozím jazyce²⁵“

6.1 ÚŘEDNÍ A PRACOVNÍ JAZYKY EU

V Evropské unii existuje dvacet tři úředních a pracovních jazyků, a to: angličtina, bulharština, čeština, dánština, estonština, finština, francouzština, irština, italština, litevština, lotyšština, maďarština, maltština, němčina, nizozemština, polština, portugalská, rumunština, řečtina, slovenština, slovinština, španělština a švédština²⁶.

Se statutem „**úředního a pracovního**“ jazyka jsou spojeny dvě důležité skutečnosti:

- orgánům EU lze v kterémkoli z těchto jazyků zaslat dokument a daný orgán v jazyce zasláního dokumentu rovněž odpoví;
- v úředních a pracovních jazycích se zveřejňují nařízení EU a další legislativní dokumenty a vychází v nich i Úřední věstník.

Jako **procedurální jazyky** využívá Evropská komise zpravidla angličtinu, francouzštinu a němčinu.

²⁵ ČEJKA, M. *Jazyk a jazykověda. I., Úvod do studia jazyka pro bohemisty*. Praha, 1976, s. 52.

²⁶ Počet úředních jazyků je nižší než počet členských států, protože některé jazyky se používají ve více státech.

Do každého úředního jazyka musí být přeloženo stejné množství právních předpisů. Avšak čísla pro angličtinu, francouzštinu a němčinu jsou stále značně vyšší než průměr, protože mnoho textů se překládá jen do jednoho nebo více z těchto tří procedurálních jazyků pro interní potřeby Komise.

6.2 ČINNOST GENERÁLNÍHO ŘEDITELSTVÍ PRO PŘEKLADY EVROPSKÉ UNIE

Největším překladatelským útvarem na světě je Generální ředitelství pro překlady Evropské komise.

Jeho posláním je plnit potřeby Komise v oblasti překladů a jazykového poradenství, podporovat mnohojazyčnost v Evropské unii a posilovat její legitimitu, transparentnost a účinnost.

Ředitelství pracuje ve všech úředních jazycích Evropské unie a se vstupem nových zemí do EU se jejich jazyky stávají rovněž úředními jazyky.

„Komise považuje za svou povinnost pěstovat demokratickou kulturu, ve které jsou respektovány a chráněny individuální, místní, regionální a národní charakteristiky. To se také odráží v článku 21 Smlouvy o založení Evropského společenství, který stanoví, že občané členských států mají právo komunikovat s orgány EU ve svém vlastním jazyce²⁷“.

Přesto ne všechny texty se překládají do všech úředních jazyků. Například určitý výbor se může rozhodnout, že bude při vypracování návrhu používat omezený počet jazyků. Posléze bude ale takový návrh k dispozici ve všech úředních jazycích.

Také při vyřizování svých interních záležitostí používá Komise v zájmu hospodárnosti jenom angličtinu, francouzštinu a němčinu, které jsou „procedurálními“ jazyky. Proto do nich se překládá větší množství dokumentů.

V posledních letech přibližně tři čtvrtiny všech dokumentů jsou vypracované Komisí v angličtině.

Generální ředitelství pro překlady má svá pracoviště v Bruselu a Lucemburku a je z organizačních důvodů rozděleno podle úředních jazyků do jazykových odborů (nebo v případě irštiny oddělení).

Pro tyto odbory pracuje tři ředitelství pro překlady plus tři další ředitelství:

- ředitelství pro průřezové jazykové služby (překlady internetových stránek, redakce textů, dokumentace a kontakty v členských státech),
- ředitelství pro zdroje (personální politika, informační technologie, finanční prostředky a fyzická infrastruktura),
- ředitelství pro překladatelskou strategii (pracovní postupy a strategické otázky).

6.3 TEMATICKÉ OBLASTI PŘEKLADŮ

Překladatelé se specializují na překlad dokumentů do následujících **tematických oblastí**:

- administrativa,
- zemědělství a rozvoj venkova,
- hospodářská soutěž,
- daně a celní unie,
- vzdělávání a kultura,
- zaměstnanost a sociální věci,
- energetika a doprava,
- podniky a průmysl,
- životní prostředí,
- vnější vztahy,
- rybolov a námořní záležitosti,
- zdraví a ochrana spotřebitele,
- informační společnost a média,
- právní otázky,
- regionální politika,
- výzkum,
- statistika,
- obchod.

6.4 ŠKÁLA DOKUMENTŮ PRO PŘEKLADY

Také **škála dokumentů** je velmi široká:

- právní předpisy,
- projevy a poznámky k projevům,
- informační materiály a tiskové zprávy,
- mezinárodní dohody,
- prohlášení,
- odpovědi na písemné a ústní parlamentní otázky,
- technické studie,
- finanční zprávy,
- zápisy z jednání,
- interní administrativní záležitosti,
- informace pro zaměstnance,
- scénáře a titulky,
- k filmům a jiné propagační materiály,
- korespondence s ministerstvy, společnostmi, zájmovými skupinami
- a jednotlivci,
- internetové stránky,
- publikace pro širokou veřejnost.

Ze seznamů tematických oblastí překladů a škály dokumentů lze předpokládat, že k nezbytným **vlastnostem překladatele** patří dokonalé znalosti cílového jazyka, umění zvolit odpovídající jazykový rejstřík, přizpůsobivost, vnímavost a dobrý úsudek, schopnost rozumět různým a často složitým otázkám.

6.5 PŘEKLADATELSKÉ NÁSTROJE

Dnes téměř všichni překladatelé používají počítače. Počítače usnadnily rovněž týmovou práci, koordinaci a vytváření sítí kontaktů, které jsou v současnosti pro překlady nezbytné.

Hlavními překladatelskými nástroji jsou: *internet*: poskytuje neocenitelné možnosti pro vyhledávání dokumentů a terminologie; *překladové paměti*: systémy, které

automaticky vyhledávají textové segmenty, které již byly přeloženy a jsou uloženy v paměti; *terminologické databáze*; *strojový překlad*: zajišťuje „hrubé“ překlady dokumentů; *slovníky*.

Translator's Workbench a překladové paměti (zkráceně TWB) je obchodní aplikace, která může ukládat a vyhledávat dokumenty ve všech úředních jazycích, čímž splňuje speciální požadavky Komise.

Tento pracovní nástroj se považuje za nesmírně cenný, protože vysoké procento přípravných textů je založeno na předchozích textech nebo již existujících právních předpisech. Jejich opětovné použití šetří značné množství času a zajišťuje konzistentní terminologii.

Euramis (European advanced multilingual information system) je systém, který se skládá ze souboru internetových aplikací kombinovaných s elektronickou poštou, poskytující celou řadu služeb při zpracování textu. Euramis je propojen se všemi systémy překladatelských pomůcek generálního ředitelství. Jeho důležitou funkcí je centrální překladová paměť, díky které při požadavku na překlad je původní dokument automaticky zasílán do Euramisu a z překladové paměti jsou vyextrahovány všechny předchozí relevantní překlady. Tuto funkci lze kombinovat i s dalšími službami, jako je např. strojový překlad.

Knihovna. Generální ředitelství má svou knihovnu, která se nachází v Lucemburku a v Bruselu. Fond knihovny umísťuje specializované a všeobecné slovníky, referenční díla, encyklopedie, časopisy a noviny ve všech jazycích EU a v několika dalších jazycích. V jejím fondu jsou rovněž i dokumentace EU: Úřední věstníky, Sbírký rozhodnutí Soudního dvora, různé zprávy vydané Komisí a zpravodaje EU. Knihovna disponuje také mnoha elektronickými slovníky. Další zdroje jsou přístupné přes intranet.

Virtuální knihovna. Generální ředitelství vytvořilo také i svou virtuální knihovnu nazvanou „MultiDoc“, která obsahuje dokumentaci – nejen o Evropské unii – ve všech úředních jazycích EU a má podobu tisíců odkazů na internetové stránky a databáze spravované univerzitami, vládními orgány a mezinárodními organizacemi na celém světě.

Strojový překlad. Od roku 1976 Komise používá strojový překlad. Tato služba nabízí 18 funkčních jazykových párů (nejpopulárnější jazykové páry jsou angličtina–španělština, francouzština–španělština, angličtina–francouzština; individuální uživatelé ale nejčastěji používají kombinace mezi francouzštinou, angličtinou a němčinou) a může vyprodukovat 2 000 stran hrubého překladu za hodinu. Je k dispozici všem pracovníkům Komise přes internet a interní elektronickou poštu. Strojový překlad využívají také pracovníci dalších orgánů EU a veřejných orgánů v členských státech. Překlady jsou žadatelům většinou dodány do několika minut.

Pak překladatelé upravují tento hrubý překlad na kvalitu překladu vypracovaného člověkem. Strojový překlad je obzvláště užitečný, když jsou překlady požadovány ve velmi krátkém termínu.

Terminologie IATE. Generální ředitelství pro překlady má na starosti i terminologickou práci, kterou plní jazykové odbory. Jejich činnost zahrnuje přípravu terminologie pro odborně náročné dokumenty před jejich překladem, spolupráce s vnitrostátními orgány a terminologickými organizacemi.

Pro tuto činnost mají k dispozici největší mnohojazyčnou terminologickou databázi na světě, obsahující údaje ze všech orgánů EU – **IATE** (inter-active terminology for Europe). **IATE** obsahuje více než 8 milionů termínů a 560 000 zkratk. V ní jsou zastoupeny všechny úřední jazyky EU a latina. Jazykové odbory v databázi rozvíjí specifický jazykový obsah; její vývoj a údržbu má na starosti interinstitucionální tým.

Další zdroje informací. Překladatelé mají také přístup k řadě dalších interních a externích databází přes síť Komise a internet.

EUR-Lex – právní databáze EU, která obsahuje Úřední věstník, smlouvy EU, veškeré další právní předpisy EU (např. směrnice a nařízení), rozsudky Evropského soudního dvora a návrhy právních předpisů.

Databáze **Prelex** umožňuje sledovat dokumenty, které ještě nebyly finalizované, tzn. během jednotlivých fází rozhodovacího procesu.

6.6 PŘEKLADATELSKÝ PROCES, PRACOVNÍ POSTUPY

Generální ředitelství disponuje souborem nástrojů, které umožňují mít přehled o dokumentu od okamžiku vzniku požadavku na překlad až po konečný výsledek v požadovaných jazycích.

Překladačský proces se dá sledovat takto:

- 1) Útvar Komise odešle dokument s požadavkem na jeho překlad.
- 2) Oddělení pro řízení poptávky požadavek akceptuje. Překladačské oddělení obdrží dokument na překlad.
- 3) Pak se dokument zasílá do Euramisu pro automatické vyhledání podobných segmentů. Na požádání se dají jeho výsledky vylepšit manuálním předběžným zpracováním.
- 4) Překladačské oddělení vytvoří soubor na překlad.
- 5) Dokument se přeloží a zreviduje.
- 6) Překladačské oddělení překlad formálně uzavře.
- 7) Překlad je elektronicky archivován.

6.7 DRUHY TLUMOČENÍ

Tlumočení by nemělo být zaměňováno s překladem, který se týká výhradně psaného textu. Kromě toho tlumočení má na starosti Generální ředitelství pro tlumočení Evropské komise, překládání dokumentů – Generální ředitelství pro překlady Evropské komise.

Konferenční tlumočení je přirozeným a plynulým předáním obsahu sdělení z jednoho jazyka do druhého, přičemž je zachován způsob, jakým řečník svůj projev pronáší: tón projevu, jeho přesvědčení a používání první osoby. Úkolem tlumočnicků není překládat každé vyřčené slovo, nýbrž zprostředkovávat myšlenky.

Existují různé druhy tlumočení:

Konsekutivní tlumočení: které následuje poté, co řečník ukončil svůj projev.

Simultánní tlumočení: které probíhá současně s projevem řečníka.

Pilotáž (relay): neboli tlumočení mezi dvěma jazyky prostřednictvím třetího jazyka.

Retour: neboli tlumočení z mateřského jazyka do cizího jazyka.

Pivot: neboli pilotáž prostřednictvím jediného jazyka.

Cheval: neboli obousměrné tlumočení, kdy tlumočnick pracuje během jednoho jednání střídavě ve dvou kabinách.

Asymetrické tlumočení: kdy všichni účastníci poslouchají tlumočení pouze do několika jazyků.

Šušotá: neboli simultánní tlumočení šeptem.

Znaková řeč: simultánní tlumočení do znakové řeči.

Konferenční tlumočníci pracují v **řadě různých situací:**

- zasedání a konference,
- jednání mezi hlavami států, předsedy vlád atd.,
- obchodní schůzky a obchodní jednání,
- „tlumočení v rámci veřejné služby“ (tlumočníci jsou z.váni k soudům, do nemocnic, na policejní stanice, přistěhovalecké úřady atd.).

Stejně jako i překladatelé používají i tlumočnick pravidelně internet a databáze za účelem rešerší a získání podkladové dokumentace pro přípravu na zasedání

6.8 PRAVIDLA PRO JEDNOTNOU ÚPRAVU DOKUMENTŮ

Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů obsahují **jednotná stylistická pravidla a zásady**, které slouží jako referenční nástroj pro texty vydávané všemi orgány, institucemi a jinými subjekty Evropské unie. Jsou zpracované pod vedením koordinační skupiny Úřadu pro publikace.

Jejich účelem je potřebná harmonizace občas odlišných zvyklostí: texty ve všech úředních jazycích musí být srovnatelné při současném respektování specifičnosti každého jazyka.

V **části první** jsou shrnuta pravidla, jež je třeba důsledně uplatňovat při tvorbě aktů zveřejňovaných v Úředním věstníku; **část druhá** obsahuje základní technické a redakční normy týkající se obecných publikací, postupů při tvorbě rukopisů, struktury publikací; v **části třetí** jsou uvedena pravidla společná všem jazykům (tato část publikace představuje zásadní faktor pro další harmonizaci mezi jazyky ve všech institucích); ustanovení týkající se jednotlivých jazyků jsou obsažena v **části čtvrté**²⁸.

Dohodnuté jednotné postupy obsažené v Pravidlech v zásadě nahrazují všechny ostatní možnosti navrhované jinde či využívané dříve a je třeba je uplatňovat ve všech fázích tvorby textů.

6.8.1 RADY, JAK PSÁT SROZUMITELNĚ

Čtenář porozumí snáze a rychleji jakémukoliv dokumentu, když bude srozumitelný. Silnějším bude i účinek nehledě na to, zda se jedná o právní předpisy, technické zprávy, zápisy z jednání, či o tiskové zprávy nebo projevy. Srozumitelné dokumenty umožňují efektivnější spolupráce a budování dobré vůle, díky nim se dá omezit i zbytečná korespondence. A proto zaměstnanci Evropské komise doporučují 10 tipů, jak psát srozumitelně:

1. Rozmyslete si předem, co budete psát.

Položte si otázku: ***Kdo bude dokument číst?*** Lidi? Komise nebo jiné instituce?

Jaký je účel dokumentu? Co mají čtenáři po přečtení udělat?

Co musí dokument obsahovat? U oficiálních dokumentů, jako jsou právní předpisy, je třeba dodržovat zvláštní pravidla. Jinak si můžeme položit 7 otázek.

- CO? Hlavní myšlenka.
- KDO? Dotčené osoby.
- KDY? Dny, časy, rozvrhy, lhůty.
- KDE? Místo.
- JAK? Okolnosti, zdůvodnění.
- PROČ? Příčiny a cíl.
- KOLIK? Měřitelné a počítatelné údaje.

2. Myslete na ty, pro něž je text určen — pište k věci a zajímavě.

²⁸ Div. přílohu.

„Snažte se čtenáře zaujmout. Sdělte jim pouze informace, které skutečně potřebují. Neuvádějte zbytečné podrobnosti²⁹.“

3. Dejte dokumentu jasnou strukturu.

- Shrnutí konceptů dejte na začátek. Je první (a někdy jedinou) částí, kterou si lidé přečtou.
- Používejte informativní nadpisy a dílčí nadpisy, abyste zdůraznili nejdůležitější body dokumentu.
- Můžete místo textu použít obrázky, grafy nebo tabulky.
- Dokument musí obsahovat závěr – jasný, stručný a k věci. Čtenáři možná přejdou rovnou k němu a přeskočí vše ostatní.
- Zkracujte, kdykoliv můžete! Vypusťte nadbytečná slova.

4. Pište stručně a jasně.

- Neuvádějte to, co je zřejmé – nepodceňujte čtenáře!
- Omezte nadbytečná slova typu „jak je dobře známo“, „všeobecně se připouští, že“, „osobně se domnívám, že“.
- Neopakujte se.
- „Kratší dokumenty a kratší věty jsou obvykle účinnější.

Orientačně:

1 dokument = nejvýše 15 stran

1 věta = v průměru 15 slov (text je však vhodné proložit krátkými větami)³⁰.“

- Nezapomeňte však používat spojovací výrazy jako „ale“, „tedy“, „nicméně“ apod., aby byla zachována koherence textu.
- Používejte jednoduché výrazy a vyhýbejte se dvojznačným.

5. Pište tak, aby text dával smysl – strukturujte věty správně.

- Uvádějte vždy původce děje a dodržujte chronologické pořadí.
- Dbejte na to, aby důležité informace nebyly schované uprostřed věty.
- Snažte se, aby věty měly výrazné zakončení. Tuto část si čtenáři obvykle zapamatují.

²⁹ EROPSKÁ KOMISE. *Jak psát srozumitelně*. [ONLINE]. 2011 [cit. 16. 07. 2011]. Dostupný z WWW: <http://bookshop.europa.eu/cs/jak-ps-t-srozumiteln--pbHC3010536/?CatalogCategoryID=SIKABst.SEAAAEjGJEY4e5L>.

6. Vypusťte přebytečná podstatná jména.

Slovesa jsou přímočařejší a konkrétnější než podstatná jména.

7. Bud'te konkrétní – vyhněte se abstraktním výrazům.

Abstraktní vyjadřování může vést až k tomu, že čtenář začne pochybovat o úmyslech autora.

8. Používejte raději činný rod než trpný.

Texty budou jasnější, protože budete muset uvádět původce děje.

9. Vyhněte se nesprávným výrazům, žargonu a zkratkám.

Řiďte se podle Pravidel českého pravopisu. Případně se můžete obrátit i na Ústav pro jazyk český. Šetřete zkratkami a akronymy. Příliš mnoho neznámých zkratk může dokument učinit nesrozumitelným.

10. Udělejte si revizi a kontrolu.

6.9 PRÁVNÍ ZÁKLAD PRO JAZYKOVÉ ÚTVARY

Právní základ pro jazykové útvary Evropské unie je obsažen v Nařízení Rady č. 1 z roku 1958 o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství a ve Smlouvě o založení Evropského společenství.

Nařízení Rady č. 1 z roku 1958 o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství – vybrané články.

Článek 1

Úředními a pracovními jazyky orgánů Společenství jsou francouzština, italština, němčina a nizozemština.

Článek 3

Texty zasílané orgánem členskému státu nebo osobě podléhající jurisdikci členského státu se sepisují v jazyce tohoto členského státu.

Článek 4

Nařízení a jiné texty obecného dosahu se sepisují ve čtyřech úředních jazycích.

Článek 5

Úřední věstník Evropských společenství vychází ve čtyřech úředních jazycích.

Článek 7

Užívání jazyků v řízení před Soudním dvorem stanoví jeho jednací řád

Článek 8

V případě členských států, které mají více úředních jazyků, se používání jazyků stanoví na žádost dotyčného státu podle obecných pravidel vyplývajících z právních předpisů tohoto státu.

Toto nařízení je závazné v celém rozsahu a přímo použitelné ve všech členských státech³¹.

Toto nařízení bylo s každým rozšířením pozměněno za účelem začlenění nových úředních jazyků.

Smlouva o založení Evropského společenství

Článek 21

Každý občan Unie se může písemně obracet v jednom z jazyků uvedených v článku 314 na každý orgán nebo instituci, který je uveden v tomto článku nebo v článku 7, a má právo obdržet odpověď ve stejném jazyce.³²

Na závěr kapitoly uvedu několik zajímavých faktů:

- němčina je jazykem EU s nejvyšším počtem rodilých mluvčích (90 milionů),
- první cizí jazyk u občanů EU: angličtina (38 %), němčina (14 %),

³¹ Nařízení Rady č. 1 z roku 1958 o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství ve znění pozdějších předpisů. [online]. [cit. 20. 07.2012] Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/gallery/5/1749-8ca9577b53a4deb6f8c87820d1ea31b7.pdf>>

³² Smlouva O Založení Evropského Hospodářského Společenství [online]. [cit. 20. 07.2012] Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/gallery/5/1749-8ca9577b53a4deb6f8c87820d1ea31b7.pdf>>

francouzština (14 %),

- překladatelská služba Rady každoročně přeloží přibližně 13 000 dokumentů (1 milion stran),
- 56 % občanů EU ovládá alespoň jeden cizí jazyk.

7. VÝUKA CIZÍCH JAZYKŮ

Cílem jazykové výuky je rozvíjet jazykové dovednosti (psaní, čtení, porozumění slyšenému, mluvení) a zároveň i interkulturní porozumění a postoje jako tolerance, komunikativnost, pozitivní vztah k učení.

7.1 STUDIUM DALŠÍHO JAZYKA

Studium dalšího jazyka je jiné než nabývání jazyka.

Nabývání (osvojování) je přirozený proces učení se jazyka dítětem, tedy souvisí s vývojem jeho mozku. Podle Chomského schopnost naučit se jazyk je geneticky naprogramována³³.

“Učení se jazyku (cizímu) se naproti tomu považuje dnes v zásadě za “vědomý” proces studia gramatických (jazykových) pravidel (dalšího jazyka) v širokém smyslu³⁴”.

Pravidla jazyka mají však odlišné postavení u rodilého mluvčího, který je zná jenom podvědomě; a jinak u studenta, který se učí uvědoměle. Lze však přiblížit postavení pravidel rodilého mluvčího.

A tak studium dalšího jazyka je založeno na analogii, asociacích a opakování. Významnou úlohu má i přirozené prostředí cílového jazyka. Rovněž vstupují i další faktory: inteligence, specifické schopnosti (pamatování si lexémů, vyvozování gramatických pravidel z příkladů, osvojování intonace), motivace, příležitosti.

7.2 VÝUKOVÉ METODY V JAZYKOVÉM VZDĚLÁVÁNÍ

Nejžádanější metodou v jazykovém vzdělávání by byla určitě ta, která by umožnila naučit se jakémukoli jazyku za nejkratší dobu a s nejmenším vypětím investovaných sil, a přitom s maximální efektivitou. Ale učení se cizímu jazyku je procesem natolik individuálním, že takovou metodu nelze ani vytvořit.

Je ale možné osvojování cizího jazyka usnadnit, a to dle individuálních předpokladů žáka, což znamená přesouvání pozornosti z procesu vyučování na proces učení.

³³ Informace o jazyce, složená z vrozených principů a nutnosti stanovit jejich parametry, se nazývá **univerzální gramatika**.

³⁴ ČERMÁK, F. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. Praha: Karolinum, 2001, s. 59.

V takovém případě výuka cizích jazyků zaměřená na žáka zahrnovala by řadu následujících výukových metod³⁵:

1. Individuální zvláštnosti žáka při učení se cizímu jazyku
2. Celostní učení
3. Činnostně zaměřená výuka
4. Autonomní učení
5. Učení se cizímu jazyku pomocí řešení úloh řečového typu
6. Projektová metoda.

Individuální zvláštnosti žáka při učení se cizímu jazyku jsou ovlivněny endogenními a exogenními faktory; patří k nim i specifické poruchy učení.

Endogenní faktory zahrnují:

- věk,
- inteligence/způsobilst,
- afektivní proměnné,
- osobnost žáka,
- učební styly a strategie,
- prekoncept.

K exogenním faktorům patří:

- výuka,
- sociální původ,
- kontakt,
- interakce a její kvalita.

Celostní učení se opírá o bádání v oblasti odlišného fungování a odlišných způsobů zpracování pravé a levé mozkové hemisféry. Je spojováno s celou řadou výukových metod a aktivit, jako jsou:

- meditační a relaxační cvičení,
- hraní rolí,
- aktivity, zaměřené na získávání znalostí o sobě samém pomoci hudby, kreslení
čím pohybu,

³⁵ Ty uvádí Věra Janíková v knize Výuka cizích jazyků, s. 50–74.

- verbální i neverbální řečová cvičení.

Činnostně zaměřená výuka. Celostní výuka vzniká na základě dohody mezi žáky a učitelem, vyjadřuje přesvědčení, že v každém člověku existuje pozitivní tvůrčí síla. Učitel se tak stává rádčem, pomocníkem a facilitátorem žákova učení.

Autonomní učení je univerzální lidskou schopností. Tím je míněno, že v průběhu výchovně-vzdělávacího procesu by žák měl přebírat svůj rozvoj do vlastních rukou.

Aktivitami pro rozvoj samostatnosti žáka mohou být

- vytváření talk-show,
- jazykové hry pro spolužáky,
- psaní příběhu a komiksů,
- vydání hudebních časopisů,
- nacvičení divadelní hry.

Strategie učení vychází z přesvědčení, že výuka má nejen zprostředkovávat vědomosti a rozvíjet dovednosti, ale také způsoby (techniky, strategie), jak si je úspěšně osvojit a dále rozvíjet.

Učební strategie při osvojování cizího jazyka podle členění Oxfordové jsou **přímé** (paměťové, kognitivní, kompenzační) a **nepřímé** (metakognitivní, afektivní, sociální).

Učení se cizímu jazyku pomocí řešení úloh řečového typu je založené na přímé interakci mezi vyučujícími a žáky anebo mezi žáky navzájem, předpokládá jejich vzájemnou komunikaci. Je orientováno na takové typy úloh, se kterými se žáci setkávají při neuvědomělém učení se jazyků, např. v mimoškolních situacích. Hlavním záměrem je používat jazyk v jeho primární komunikativní funkci.

Projektová metoda. Pomocí této metody si žáci osvojují jazyk v jeho komunikativní funkci také, zároveň získávají příležitost k rozvoji pracovních, sociálních a komunikativních kompetencí a mají možnost vnášet svoje vlastní zkušenosti, zájmy, motivy, talent, emoce do procesu učení.

7.3 DESET ZPŮSOBŮ MOTIVACE KE STUDIU JAZYKŮ

Studie LINGO je analýzou úspěšných metod, které motivovaly evropské občany ke studiu jazyků. Byla provedena společností European Cultural Interactions za podpory Evropské komise.

Příklady jsou čerpány z celé Evropy, zahrnují desítky různých jazyků; programy jsou uzpůsobeny všem věkovým kategoriím, společenským vrstvám a úrovním schopností.

- **Případová studie 1: Voluntaris per la Llengua** („Dobrovolníci pro jazyk“) ukazuje, jakým způsobem se můžeme naučit jazyk hostitelské země za pomoci hostitelů.
- **Případová studie 2: ALLEGRO** („Zprostředkování studia jazyků znevýhodněným skupinám“) ukazuje, jakým způsobem si znevýhodnění lidé mohou zvýšit své sebevědomí studiem jazyků.
- **Případová studie 3: INLET** („Olympijský průvodce Řeckem“) ukazuje, jak se můžete vyjádřit v cizím jazyce i pouze s pomocí jednoduchého jazykového průvodce.
- **Případová studie 4: Morning Train** („Ranní vlak“) ukazuje, jakým způsobem se dá studovat jazyk kdekoli.
- **Případová studie 5: English for Art Lovers** („Angličtina pro milovníky umění“) ukazuje, jakým způsobem lze osoby studující jazyk stimulovat prostřednictvím kultury.
- **Případová studie 6: Souvenir Calendar** („Propagační kalendář“) ukazuje, jakým způsobem lze propagovat bohatost „obtížného“ jazyka.
- **Případová studie 7: JoyFLL** („Připojte se ke svým vnoučatům při studiu cizího jazyka“) ukazuje, jakým způsobem se mohou prarodiče (znovu) naučit cizímu jazyku.
- **Případová studie 8: Poetry Competition** („Básnická soutěž“) ukazuje, jakým způsobem děti vyjadřují své city prostřednictvím poezie v jiném jazyce.
- **Případová studie 9: Soccer Lingua** („Jazyk fotbalu“) ukazuje, jakým způsobem se fotbalové hvězdy mohou stát vzory a podpořit děti ve studiu jazyků.

Případová studie 10: Steps to the World („Kroky do světa“) ukazuje, jakým způsobem si mohou znevýhodnění žáci zvýšit své sebevědomí studiem jazyků ³⁶.

Pomoc nově příchozím se studiem katalánštiny

Voluntaris per la Llengua („Dobrovolníci pro jazyk“) je regionální iniciativou, která má podporovat používání katalánštiny, zlepšovat integraci do společnosti a mezikulturní povědomí.

Do programu jsou zapojeni dobrovolníci, kteří mluví katalánský a zájemci, kteří se chtějí naučit anebo zlepšit se v používání katalánštiny. Organizátoři určují vhodné páry, které se setkávají na informačních schůzích.

Tento program má výhody jak pro dobrovolníky, tak i pro zájemce o studium jazyka: zájemci mají pocit, že jsou vítáni, získávají sebevědomí a více se začleňují do katalánské společnosti; dobrovolníci mají příležitost dozvědět se více o kultuře a zemi zájemce.

Zprostředkování studia jazyků znevýhodněným skupinám

Projekt **ALLEGRO** (**Access to Language Learning by Extending to Groups Outside** – „Přístup ke studiu jazyků zahrnující skupiny stojící mimo“) zpřístupňuje studium jazyků skupinám, které mají omezené příležitosti, jak se naučit nový jazyk, a to jak z důvodu sociálního nebo ekonomického znevýhodnění, tak i důvodů zeměpisné izolace nebo fyzického handicapu. Takovými znevýhodněným či okrajovým skupinami populace jsou lidé, kteří se zotavují ze závislosti; dlouhodobě nezaměstnaní; skupiny dětí s Downovým syndromem a autismem; lidé se závažnými vadami učení v domácí péči; vězni; starší spoluobčany s postižením; osoby, které mají dlouhodobé problémy s duševním zdravím.

Studium jazyků pro výše uvedené skupiny vyžadují pružnější přístupy. Nejvhodnějšími jsou metody výuky zahrnující divadlo a hraní rolí, písňe, práci spojující několik dovedností (například výuka jazyka a vaření), informační a komunikační technologie.

Výhody projektu byly oboustranné: zvýšení sebevědomí a ambice u účastníků, učitelé byli obohaceni uvědoměním si překážek při studiu jazyků a předsudků.

³⁶ *Deset úspěšných způsobů motivace ke studiu jazyka* [online]. 2005 [cit. 6. 8. 2012]. Dostupný z WWW:<http://naep.cz/download-variant.php?general_file_variant_id=89&a=view>

Olympijský průvodce Řeckem

Projekt **INLET (Introducing Language Enhancement Techniques – „Zavádění zlepšených postupů ve výuce jazyků“)** seznamuje lidi s řečtinou během Olympijských her v roce 2004, a to nejenom kvůli tomu, že se konaly v Aténách, ale také kvůli kořenům olympijských her ve starém Řecku a kvůli odvození názvů mnoha olympijských sportů z řečtiny.

Propagační kampaň projektu byla především zaměřena na dvě turisticky velmi frekventovaná místa – mezinárodní letiště v Aténách a antické divadlo Epidaurus. Materiály projektu byly rozšiřovány prostřednictvím automatu a informačního stánku, rovněž byly k dispozici v hotelích a v restauracích. Kampaň podpořila i řada televizních spotů vysíláných v několika evropských zemích, plakáty a SMS služba. Návštěvníkům byla umožněná celá řada krátkých hodin řečtiny ve formě jednoduchých dialogů, které jim byly zasílány prostřednictvím SMS zprávy na mobilní telefon. Součástí zpráv byl i elektronický minislovník řečtiny. Pak byli návštěvníci informováni prostřednictvím webových stránek o formálnějších jazykových kurzech řečtiny a studijních možnostech.

Projekt ukázal, jak se dá efektivně využít události s vysokou sledovaností k podpoře studia jazyků.

Studium jazyků na kolejích

Projekt je inovačním programem **Centra pro vzdělávání dospělých v Riihimäki** (Finsko). Centrum nabízí večerní kurzy pro dospělé v řadě předmětů: jazyky, malování, historie umění, literatura atd. A od roku 2002 ve spolupráci s Finskými drahami nabízí občanům Riihimäki, kteří denně dojíždějí do Helsinek za práci, možnost osvěžit si své znalosti cizího jazyka na cestě.

Dvouměsíční kurzy se konají třikrát týdně a trvají přibližně 40 minut, což je doba trvání cesty samotné. Vedou je profesionální učitelé. Důraz se klade především na ústní projev.

Nápad podpořily a propagovaly místní noviny, rozhlasové stanice a celonárodní a zahraniční tisk. Centrum a Finské dráhy společně distribuují barevné brožury s kurzy, časovými plány, učebními materiály atd.

Projekt získal nejenom kladný ohlas, ale i Evropskou jazykovou cenu (European Language Label).

Stimulace zájemců o studium jazyků prostřednictvím kultury

Projekt **English for Art Lovers** („**Angličtina pro milovníky umění**“) se zaměřuje na stimulaci smyslu pro jazyk a kulturu zároveň. Středně pokročilí až pokročilí studenti angličtiny se věnují svým historickým, kulturním a uměleckým zájmům, zatímco používají a učí se jiný jazyk.

Účastníci kurzu se setkávají v muzeích, uměleckých galeriích, a dokonce i v ateliérech umělců. Před každou takovou návštěvou jsou účastníci povinni zjistit informace o životě a díle příslušného umělce ve třídě a připravují o tom prezentaci v angličtině. Projekt zajišťuje stálý zájem účastníků. Docela budí zájem i u osob, které by se jinak neúčastnily jazykových kurzů, přitahuje jejich přirozený zájem a odstraňuje zábrany.

Vítá vás litevština!

Jedná se o propagační kalendář, který vyrobila Univerzita Vytautas Magnus ve městě Kaunas v Litvě pro zahraniční studenty na výměnném pobytu.

Kalendář má být nástrojem pro získání nezbytných základů litevského jazyka a pro komunikaci, obsahuje základní informace o jazyce (abeceda, fonetika, základní gramatika, užitečné fráze, čísla, názvy, dny v týdnu, měsíce, jídlo a pití atd.) a jeho kulturních kořenech.

Kalendář byl zaslán litevským ambasádám, partnerským univerzitám, členům litevské diaspory a všem dalším institucím po celém světě. Reakce byly kladné a poptávka rychle převážila nabídku. To vše vedlo k druhému vydání kalendářů v roce 2004.

Připojte se ke svým vnoučatům při studiu cizího jazyka

Projekt **JoyFLL** („**Připojte se ke svým vnoučatům při studiu cizího jazyka**“) je určen prarodičům, kteří hlídají svá vnoučata; povzbuzuje je, aby se věnovali studiu cizího jazyka spolu s vnoučaty; využívá blízkého mezigeneračního vztahu prarodičů a vnoučat, v němž jeden motivuje druhého k učení prostřednictvím sdílených aktivit; ukazuje, že učební proces může být zábavou.

Tvůrčí přístup k cizím jazykům

Talenacademie (Jazyková akademie) v Nizozemsku pořádá soutěž pro žáky ve věku 12 až 18 let v psaní krátkých básní v cizím nebo ve druhém jazyce. Učitelé obdrží nápady a materiály, které mají podněcovat žáky a pomáhat jim s touto činností.

Autorům nejlepších básní porota udělí zajímavé ceny (např. výlety spojené se studiem jazyka).

Soutěž umožňuje mladým lidem vyjádřit své pocity a city, být kreativní a hrát si s jazyky.

Talenacademie vyrobila plakát, na němž jsou uvedeny vítězné básně. Tento plakát je možno vidět ve školách a knihovnách po celé zemi.

Fotbal je univerzálním jazykem!

Projekt **Soccerlingua („Jazyk fotbalu“)** představuje nový přístup k propagaci jazyků – využívá tématu fotbalu k povzbuzení dětí a mladých fanoušků ke studiu jazyků.

V rámci projektu byly vytvořeny propagační filmy a interaktivní kvíz na DVD, s jehož pomocí si děti mohou vyzkoušet své jazykové dovednosti a znalosti o fotbale. Součástí projektu je také kniha Snadné čtení ve stylu fotbalového časopisu společně s propagační webovou stránkou.

Při vytváření těchto produktů projekt podpořily vrcholné fotbalové kluby a národní asociace.

Zlepšování integrace do společnosti prostřednictvím studia jazyků

Projekt **Steps to the World („Kroky do světa“)** je pro děti ze sirotčinců. Za použití angličtiny jakožto hlavního nástroje komunikace byl vytvořen soudržný systém pomoci, aby připravil děti z ústavů na společenský, profesní a dospělý rodinný život.

Strategie spočívala v organizaci mimoškolních aktivit a vytvoření nekonvenčních školních tříd. Cílem bylo zlepšit kreativitu, učební a paměťové schopnosti a celkové studijní schopnosti. Vzdělávací témata zahrnovala: techniky rychlého čtení, techniky pro memorování, hodiny zaměřené na získání schopnosti vést či schopnosti týmové práce, aktivity a hry, novinářské postupy, práce na počítači. Rekreační aktivity zahrnovaly hodiny plavání, vycházky a výlety a hodiny výtvarné výchovy.

8. BUDOUCNOST JAZYKŮ

Faktory jako migrace, populační nárůst, změna způsobů vzdělávání a komunikace mají vliv na rozložení jazyků ve světě.

„Míšení jazyků na globální úrovni začalo už před několika staletími. V raném novověku bylo důsledkem toho, že Evropané dobyli zbytek světa. Tuto zámořskou expanzi vedli Portugalci, následovaní Španěly, Francouzi, Nizozemci a Angličany³⁷“.

Při kontaktu kultur dochází k vzájemnému ovlivňování: světové ekonomiky vytvářejí potenciál pro jazyky, aby se staly světovými. Angličtina, hlavní světový komunikační jazyk, má před sebou nejistou budoucnost, protože se začíná měnit model anglicky mluvící komunity.

³⁷ BURKE, P. *Jazyky a společenství v raně novověké Evropě*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011, s. 105.

9. PRAKTICKÁ ČÁST

V praktické části uvádím své osobní zkušenosti s cizími jazyky, které se spíš asociují se zmatením jazyků.

Velice obohacujícím bylo pro mne interview s učitelem češtiny z Ústavu jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy v Praze.

9.1 POPIS POZOROVÁNÍ, SPOJENÝCH S POUŽTÍM CIZÍCH JAZYKŮ

POZOROVÁNÍ Č. 1: CHOVÁNÍ LIDÍ PŘI STYKU S CIZÍMI JAZYKY.

Zapsala: Lyubov Symovonyk

Datum: léto 2004

Místo: Benešov nad Černou

Bylo to jen pár dní po tom, co jsem obdržela pobyt v České republice. V té době jsem mohla mluvit česky jenom trochu: to znamená, že mohla jsem se domluvit, zároveň jsem uvědomovala chybné skloňování, nesprávnou výslovnost, malou slovní zásobu.

Také mi dělalo velký problém i to, že spousta slov v ukrajinštině a v češtině jsou stejná, znamenají však úplně něco jiného. Např. jedno a totéž slovo v ukrajinském jazyce je normální, v českém – sprosté, nebo naopak. Nebo takové jednoduché české zájmeno *co*, které i malé dítě řekne správně, když zazní v řeči Ukrajince, vypovídá o vadách v řeči. Takže na toto vše jsem dobře pamatovala a byla jsem velice opatrná ve svých vyjadřováních.

Najednou ale vznikla potřeba oslovit vedoucího továrny. Byl to Čech, který se snažil mluvit německy během návštěv z Německa v továrně. Ty se uskutečňovaly jednou až dvakrát týdně.

„Žádné obavy, jsem si myslela, obrátím se na něj německy.“

Bylo to přece krátce po tom, co jsem si zdokonalovala němčinu v Německu a získala nejen dobré známky, ale i osobní hodnocení o dobré úrovni ovládnání němčiny.

A tak jsem se odvážně obrátila na pana vedoucího v němčině a pověděla, co potřebuji. On chvíli mlčel, poslouchal a pak řekl: „Paní, vy jste tady ale v Česku. Takže prosím mluvte česky.“ A řekl své asistentce česky, co má udělat (podle mé prosby). Řekla jsem také česky: „Děkuji.“

Potom jsem docela dlouho přemýšlela o tom, proč se nechtěl pan vedoucí bavit se mnou německy. Se svým šéfem z Německa přece mluvil. A také věděl, že česky umím jen pár slov a frází: ztěžka bych mu vyjádřila, co vlastně chci.

Poznámka autora: pro mne bylo podstatné porozumění i s použitím dalšího cizího jazyka. Pán podle všeho upřednostňoval k porozumění svůj mateřský jazyk. Nebo se mu nelíbilo, že ten cizí jazyk je mateřským jazykem jeho šéfa?

POZOROVÁNÍ Č. 2: CHOVÁNÍ LIDÍ PŘI STYKU S CIZÍMI JAZYKY.

Zapsala: Lyubov Symovonyk

Datum: jaro 2011

Místo: České Budějovice

Jela jsem v autobuse městské hromadné dopravy a četla jsem přitom knížku o Babylonské věži.

Řádky jako „Celá země byla jednotná v řeči i činech“ nebo „Nuže sestoupíme a zmateme jim tam řeč, aby si navzájem nerozuměli“ působily na mne svou záhadností a budily mou zvědavost.

Přesto jsem byla přítomna zde a tady a byla svědkem toho, co se děje.

Pravě nějaká starší paní romské národnosti přicházela k jedné, na první pohled slušné a vstřícné babičce: “Paní, paní, kup parfém. Je levný! Je levný!”

Zdálo se, že babička nechce parfém, ale zároveň neví co, má dělat. Silná “prodavačka” se jí postavila do cesty a strkala do rukou trpělivou krabičku a opakovala: “Paní, paní, kup parfém. Je levný! Je levný!”

To se mi rozhodně nelíbilo.

Autobus zastavil. Spousta lidí, včetně mě, vystoupila. Tak jsem šla kolem paní, která vnucovala parfém. V tu chvíli se ale otočila a obrátila na mne:

“Paní, paní, kup parfém. Je levný! Je levný!”

Po čtení v autobuse pořád jsem přemýšlela o zmatení jazyků, tak jsem se rozhodla nových poznatků okamžitě využít.

- What do you need from me?, zeptala jsem se jí anglicky.
- Tady, tady, paní, kup parfém. Je levný! Je levný! Přivoň si.
- Sorry. I don't understand you. Are you selling here?, položila jsem jí další otázku anglicky a pohledem vyžadovala odpověď.

Místo odpovědi „prodávající“ bezradně pokrčila rameny a ohlížela se dokola.

Pak jsem si všimla silného muže, který stal v blízkosti. Podle všeho byl také romské národnosti. Ten jí poradil: „Parfém kaufen“ (což bylo česko-německé spojení a znamenalo *koupit parfém*).

A tak paní se neváhala pokračovat: “Tady, tady, paní, parfém kaufen.“ Pak znakovou řečí naznačila peníze.

Na to jsem jí odpověděla zase anglicky: „Thank you. I don't need. Bye-bye,“ a odcházela.

Kupodivu ona mi ani nepřekážela, jenom rozčileně mávla rukou.

Naštěstí babička, kterou obtěžovala před tím, stihla odejít také.

Zmatení jazyků se osvědčilo, myslela jsem, stejně jako před mnoha, mnoha lety!

Poznámka autora: Ve snaze se dorozumět používají lidé s nedostačujícími jazykovými znalostmi i dalších možnosti: znakovou řeč, žádají o pomoc přítomné.

POZOROVÁNÍ Č. 3: CHOVÁNÍ LIDÍ PŘI STYKU S CIZÍMI JAZYKY.

Bylo teplé letní odpoledne. Byla jsem doma sama a užívala si klidného víkendu.

Najednou zazvonil někdo na zvonek:

- Ano, prosím.
- Dobrý den, paní. To jsem já, Slovák. Kdysi jsem u Vás pracoval. Prosím, dejte mi práci.
- Žádnou práci nenabízím. Takže Vám, bohužel, poradit nemůžu, – odpověděla jsem a položila sluchátko.

Krátce po tom zazvonilo zase.

- Ano, prosím.
- Paní, to jsem zase já.
Jsem nemocný a potřebuji peníze na léky. Dejte mi prosím práci.

Takové „povídání“ se mi rozhodně nelíbilo. Chtěla jsem ho ukončit co nejdříve. Něco takového jsem viděla párkrát v televizi a věděla, že se v podobných situacích říká: „Dejte mi klid. Jinak zavolám na policii.“

Neměla jsem ale náladu vyhrožovat, tak jsem se rozhodla trochu poradit: „Jděte rovně,“ říkám. „Pak se dostanete na náměstí. Tam se zeptejte, kde je charita a požádejte o poradenství. Na shledanou.“ A položila jsem sluchátko.

Sotva uplynulo pět minut, zvonek se ozval zase. Viděla jsem z okna, že to byl stejný pán.

- Hello, – začala jsem.
- Hello, – radostně mi odpověděl stejný hlas.
- What do you need? Why are you calling me the whole time?
- Paní, paní, já Vám ale nerozumím, – zaznělo na opačné straně.

Pokračovala jsem anglicky a snažila jsem se mluvit přísně.

Najednou bylo ticho. Pan odešel.

Bylo to porozumění zmatením jazyků? Anebo byl jazyk v tomto případě „zbraní“?
Každopádně ano.

9.2 INTERVIEW

Jméno a příjmení učitele: Petr Janeš

Místo: Ústav jazykové a odborné přípravy Univerzity Karlovy v Praze

Interview vedla: Lyubov Symovonyk

Datum: 9. 7. 2012

1. Čeština je tvůj mateřský jazyk. Přednášíš ji ale studentům, pro které je cizím jazykem. Je to snadné najít společnou řeč?

Pokud učím začátečníky je to poněkud těžší a delší cesta, zato ale obě strany vidí patrné pokroky v učení. Naším cílem je zajišťovat výuku pouze v češtině, proto se snažíme studentům příliš nedávat najevo, že jejich mateřštině (nebo angličtině) rozumíme. Důležité je, aby od počátku byla pro ně čeština dorozumívacím jazykem.

2. Jaký význam má přitom neverbální komunikace?

Při výuce cizího jazyka obrovský. Říká se, že dobrý učitel, musí být především dobrý herec. Myslím, že je to pravda. Pokud učitel u začátečníků nemůže používat zprostředkující jazyk, musí novou slovní zásobu prezentovat i nonverbálně. Jsem si jistý, že jisté učitelovo „šáškovství“ pomáhá studentům i při fixaci nového lexika. Pozoruji, že k neverbální komunikaci často přistupují i sami studenti, a ve větší míře tehdy, když je třída složena ze studentů z různých koutů světa. Snaha domluvit se je zde patrná.

3. Zdá se ti, že studenti vědí, jak se mají učit cizí jazyk: učí se rádi, mají nějaké zkušenosti se strategiemi učení se cizímu jazyku. S kterými?

To je velmi individuální. Ideální by bylo, kdyby se studenti učili v kratších časových úsecích každý den a ne až víkend před testem, to už pak mnoho nedoženou. Jakou zvolí strategii, není až tak rozhodující. Pokud by se zaměřili na to, co budou pro svůj život potřebovat, měli by velkou motivaci a studium by jim šlo rychleji a lépe. Myslím, že na začátku je jako nejlepší strategií dabovaný film, který znají, ale teď ho sledují v češtině a s českými titulky.

4. Které strategie ze seznamu: poslech, čtení, mluvení, psaní, slovní zásoba, překlad používáš nejčastěji? Které z nich se osvědčují nejvíc?

Téměř vůbec nepoužívám překlad... U poslechu velmi záleží, odkud studenti pocházejí. Protože pro rusky mluvící studenty musí mít poslech více propracované úkoly a se slovní zásobou se musí pracovat, aby nezůstala pouze pasivní. Zatímco u asijských studentů zpočátku „stačí“ trénovat zachycení relevantních údajů ve slyšeném projevu. Čtení a mluvení při hodinách používáme, bez nich se neobejde žádná výuka cizího jazyka. Psaní pokládám za velmi důležité, častým problémem ale je, že studenti tuto disciplínu hodně podceňují, přitom se v testech ukazuje jako nejnáročnější dovednost, zvláště u rusky mluvících studentů, kde dochází k interferenci z mateřského jazyka, která se jinak než pravidelným tréninkem neodstraní

5. Pro dosažení synergických cílů ve výuce jazyka kromě gramatických pravidel má být i důkladné seznámení s kulturou, literaturou a lidmi. Baví to studenty z ciziny? Co je nejvíc fascinuje?

Domnívám se, že je to baví, protože je to milé zpestření výuky. Při hodinách si pouštíme ukázky z českých filmů, při nichž studenti odpovídají na zadané úkoly. Také diskutujeme o historických souvislostech. Snažíme se ale i mluvit o kulturních odlišnostech. Při probírání české literatury narazíme na Karla Čapka. Studenti jsou vždycky překvapení, že slovo robot je českého původu. Nejvíc je ale asi fascinuje každodenní život Čechů a české jídlo, zejména u nás tolik oblíbené knedlíky a rohlíky.

6. Nyní je velice populární inovace didaktických postupů a učebních materiálů ve výuce jazyka, jako: rádio podcasting, video reportáž, E-zpravodaj, neverbální komunikace, moderní technologie. Používáš některé z nich i ty? Baví to studenty?

Ano, využívám internetových zdrojů pro audio i videodokumenty, se kterými při hodinách pracujeme. Studenti si také musí umět připravit powerpointovou prezentaci. Neverbální komunikaci používáme ve formě pantomimy při opakování slovní zásoby v oblíbené hře Kufř.

7. Dnes převládá také názor, že je třeba se zaměřit více na samotného žáka a věnovat pozornost jeho individuálním zvláštnostem. Jaký je tvůj názor a zkušenosti?

Ano, jednoznačně. Mělo by to však na první pohled vypadat nenápadně. Ostatní studenti nesmějí mít pocit, že se tak děje na jejich úkor. Učitel musí umět vhodně zadat příslušné cvičení či úkol, aby rozvíjel u konkrétního jedince to, co je potřeba.

8. Myslíš, že cíl jazykové politiky Evropské unie „mateřský plus dva cizí jazyky“ je příliš ambiciózní?

Pro vysokoškolsky vzdělané občany EU by to měla být dnes už samozřejmost.

Otázkou je, jak něco takového zajistit u méně vzdělaných jedinců, které nic nemotivuje k tomu, aby se cizí jazyky učili.

9. Pro práci s jazykem českým máš formální vzdělání na Univerzitě Karlově a neformální v Českém rozhlase. Osvědčují se ti v práci zkušenosti z neformálního vzdělání?

Každá zkušenost je vždycky dobrá a tady to platí dvojnásob. V Českém rozhlase jsme se učili, jak zaujmout posluchače. A to je přece každodenní úkol všech učitelů!

Učitel by měl umět zacházet se svým hlasem, gesty a mimikou tak, aby výuka byla co nejefektivnější. Platí to i naopak – zkušenost s učitelstvím mi velmi pomohla s vystupováním na veřejnosti. Tréma teď už není tak destruktivní, lépe se mi komunikuje s neznámými lidmi a snad jsem i lépe připraven na situace, kdy je třeba pohotově zareagovat.

Děkuji za zajímavé interview a přeji i nadále hodně úspěchů.

ZÁVĚR.

Předtím, než jsem začala psát práci, hodně dlouho jsem tápala po informacích. Najednou jsem byla ale překvapena, jak se balík informací rozrůstá. S každou další přečtenou knížkou a s každou novou skutečností, kterou jsem v ní objevovala, vyplývala nutnost rozebrat skutečnosti další. A když jsem se zaměřovala na jedno dané téma, měla jsem často problém odpoutat se od něj.

To vše bylo pro mne důkazem, že jsem si vybrala pro bakalářskou práci opravdu správnou věc. Zároveň ale vznikala potřeba ze získaných vědomostí rozvíjet dovednosti, způsoby, techniky a strategii. A proto jsem hledala a nacházela možnosti vyzkoušet všechno prakticky.

Dalším důležitým momentem bylo i to, že jsem využila vyslání včasného podnětu, na jehož základě došlo k aktivaci daných funkcí, a zahájila výuku francouzštiny (což bylo mým přáním na začátku).

Vše svědčí o tom, že teoretické a praxeologické cíle, které jsem stavila před sebou na začátku, jsou splněné.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Literární zdroje

1. BARTÁK, J. *Vzdělávání ve firmě*. 1.vyd. Praha: Alfa Publishing, 2007. 162 s. ISBN 978-80-86851-68-6.
2. BRETON, R. *Atlas jazyků světa: soužití v křehké rovnováze*. Přel. T. Duběda. 1. vyd. Praha: Albatros, 2007. 79 s. ISBN 978-80-00-01883-6.
3. BURKE, P. *Jazyky a společenství v raně novověké Evropě*. Přel. M. Křížová. 1. vyd. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2011. 243s. ISBN 978-80-7422-069-2.
4. CABADA, L., et al. *Aktuální výzvy evropského integračního procesu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 295s. ISBN 978-80-7380-289-9.
5. COMRIE, B., et al. *Atlas jazyků: vznik a vývoj jazyků napříč celým světem*. Přel. R. Škvařil a K. Cenkerová. 1. vyd. Praha: Metafora, 2007. 224s. ISBN 978-80-7359-129-8.
6. CRYSTAL, D. *The English Language*. 1.vyd. London: Penguin Books, 1988. 288s. ISBN 0-14-022730-X.
7. ČEJKA, M. *Jazyk a jazykověda. I., Úvod do studia jazyka pro bohemisty*. 1.vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n.p., 1976. 174s. 1 sv.
8. ČERMÁK, F. *Jazyk a jazykověda: přehled a slovníky*. 3.vyd. Praha: Karolinum, 2001. 341s. ISBN 80-246-0154-0.
9. ČMEJRKOVÁ, S., HOFFMANNOVÁ, J. *Jazyk, média, politika*. 1.vyd. Praha: Academia, 2003. 258s. ISBN 80-200-1034-3.
10. DAVID, R. *Ústava České republiky; Listina základních práv a svobod: úplné znění doplněné poznámkami, úvodem do problematiky a výběrem ze soudních případů*. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2005. 263s. ISBN 80-7182-200-0.
11. DIRECTORATE-GENERAL FOR EDUCATION AND CULTURE *Content and language integrated learning (CLIL) at school in Europe*. Brussels: Eurydice, 2006, 78s. ISBN 92-79-00580-4.
12. DROZDÍK, L. *Jazyky sveta*. 1. vyd. Bratislava: Obzor, 1983. 507s.
13. DZIKOVÁ, H., et al. *Společný evropský referenční rámec pro jazyky: jak se učíme jazykům, jak je vyučujeme a jak v jazycích hodnotíme*. 1.vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002. 267s. ISBN 80-244-0404-4.

14. ECO, U. *Hledání dokonalého jazyka v evropské kultuře*. Přel. Jandová Z. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2003. 355s. ISBN 80-7106-389-4.
15. FRANCŮ, M. *Výuka jazyků na Internetu: výukové programy, procvičování výslovnosti, slovníky a encyklopedie, jazykové překladače, knihovny, chaty a konference, au-pair, work & travel*. 1.vyd. Praha: Computer Press, 2001. 81s. ISBN 80-7226-544-X.
16. HŮRKOVÁ-NOVOTNÁ, J. *Kultura mluveného projevu : (strategie umění komunikace)*. Praha: Informační a poradenské středisko pro místní kulturu, 1994. 24s. ISBN 80-7068-087-3.
17. JAKLOVÁ, J. (ed.) *Komunikace - styl - text : sborník z mezinárodní lingvistické konference : České Budějovice, 20.-22. září 2005*. České Budějovice: Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Filozofická fakulta, Ústav bohemistiky, 2006. 258s. ISBN 80-7040-819-7.
18. JANIKOVÁ, V. *Výuka cizích jazyků*. 1.vyd. Praha: Grada, 2011. 200s. ISBN 978-80-247-3512-2.
19. KOLEKTIV AUTORŮ. *Mosty budoucnosti: dialog mezi civilizacemi*. 1.vyd. Přel. V. Frei. Brno: Doplněk, 2005. 176s. ISBN 80-7239-174-7.
20. KŘEPELKA, P. *Mnohojazyčnost Evropské unie a její důsledky pro českou právní praxi*. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007. 130s. ISBN 978-80-210-4298-8.
21. KRČMOVÁ, M., et al. *Integrace v jazycích- jazyky v integraci*. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2010. 379s. ISBN 978-80-7422-001-2.
22. OSTLER, N. *Říše slova: jazykové dějiny světa*. Přel. P. Andělová. 1.vyd. Praha: BB art, 2007. 639s. ISBN 978-80-7381-152-5.
23. PALÁN, Z. *Lidské zdroje: výkladový slovník: výchova, vzdělávání, péče, řízení*. Praha: Academia, 2002. 280s. ISBN 80-200-0950-7.
24. PINKER, S. *Jazykový instinkt: jak mysl vytváří jazyk. / Steven Pinker*. Přel. M. Hofmeisterová. 1.vyd. Praha: Dybbuk, 2009. 550s. ISBN 978-80-7438-006-8.
25. PLAMÍNEK, J. *Komunikace a prezentace: umění mluvit, slyšet a rozumět*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2008. 176s. ISBN 978-80-247-2706-6.
26. PLAMÍNEK, J. *Sebezpoznaní, sebeřízení a stres: praktický atlas sebeovládání*. Praha: Grada Publishing, 2008. 178s. ISBN 978-80-247-2593-2.
27. PLAMÍNEK, J. *Sebeřízení: praktický atlas managementu cílů, času a stresu*. Praha: Grada Publishing, 2004. 182 s.. ISBN 80-247-0671-7.

28. PLAMÍNEK, J. *Vzdělávání dospělých : průvodce pro lektory, účastníky a zadavatele*. 1.vyd. Praha: Grada Publishing, 2010. 318s. ISBN 978-80-247-3235-0.
29. PUCEK, V., BUČKOVÁ M. *Jazyková politika v Koreji*. 1.vyd. Praha: Karolinum, 2000. 291s. ISBN 80-246-0066-8.
30. RABUŠICOVÁ, M., RABUŠIC L. *Učíme se po celý život? O vzdělávání dospělých v České republice*. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2008. 339s. ISBN 978-80-210-4779-2.
31. REICHOVÁ, H. et al. *Popisy jazykových kompetencí v odborném a akademickém cizím jazyce- kritéria pro jejich posuzování*. 1.vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 20s. ISBN 978-80-210-5114-0.
32. VLČKOVÁ, K. *Strategie učení cizímu jazyku: výsledky výzkumu používání strategií a jejich efektivity na gymnáziích*. Brno: Paido, 2007. 217s. ISBN 978-80-7315-155-3.

Elektronické zdroje

1. *Jazyky pro podnikání. Lepší výsledky díky jazykům* [online]. 2007 [cit. 16. 7. 2011]. Dostupný z WWW:
< <http://bookshop.europa.eu/cs/jazyky-pro-podnik-n--pbNC3008370/>>
2. *Jak psát srozumitelně* [online]. 2011 [cit. 16. 7. 2011]. Dostupný z WWW:
<http://bookshop.europa.eu/cs/jak-ps-t-srozumiteln--pbHC3010536/?CatalogCategoryID=SIKABst.SEAAAEjGJEY4e5L>.
3. *Úřední jazyky EU* [online]. 2012, poslední aktualizace 27. 7. 2012 [cit. 28. 7. 2012]. Dostupný z WWW: <http://ec.europa.eu/languages/index_cs.htm>
4. *Co je to konferenční tlumočení?* [online]. 2010 [cit. 1. 08. 2012]. Dostupný z WWW:<http://ec.europa.eu/dgs/scic/what-is-conference-interpreting/index_cs.htm>
5. *Deset úspěšných způsobů motivace ke studiu jazyka* [online]. 2005 [cit. 6. 8.2012]. Dostupný z WWW:

<http://naep.cz/download-variant.php?general_file_variant_id=89&a=view>

6. *Sborník příspěvků k problematice ratifikace Evropské charty regionálních či menšinových jazyků v České republice* [online] 2005 [cit. 16. 7. 2011]. Dostupný z WWW: <http://mezikulturnidialog.cz/res/data/010/001204.pdf>

7. *Nařízení Rady č. 1 z roku 1958 o užívání jazyků v Evropském hospodářském společenství ve znění pozdějších předpisů.* [online]. [cit. 20. 07.2012] Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/gallery/5/1749-8ca9577b53a4deb6f8c87820d1ea31b7.pdf>>

8. *Smlouva O Založení Evropského Hospodářského Společenství* [online]. [cit. 20. 07. 2012] Dostupný z WWW: <<http://www.euroskop.cz/gallery/5/1749-8ca9577b53a4deb6f8c87820d1ea31b7.pdf>>

PŘÍLOHA I: ÚČASTNÍCI KURZU KULTURY JAZYKOVÉHO PROJEVU³⁸

Kurz kultury jazykového projevu 2009/2010

Český rozhlas České Budějovice, agentura Ars in re

KURZ KULTURY JAZYKOVÉHO PROJEVU

³⁸ Vlastní zdroj.

**ČESKÝ ROZHLAS ČESKÉ BUDĚJOVICE
A AGENTURA ARS IN RE**

udělují

C E R T I F I K Á T

v oboru mluvený projev

LYUBOVI SYMOVONYKOVI

za absolutorium Kurzu kultury jazykového projevu 2009/2010

s předměty hlasová výchova, kultura jazykového projevu,
rozběr a interpretace textu, práce s mikrofonom, vystoupení před kamerou.

U Tří lvů 1, Č. Budějovice 370 29
IČO: 45245053 DIČ: CZ45245053

[Signature]

Agentura Ars in re
Kulturní a sportovní akce
Audivuální pořady a kurzy
mediální komunikace
www.arsinre.com

[Signature]

V Českých Budějovicích dne 21. června 2010

³⁹ Vlastní zdroj.

PŘÍLOHA III: CERTIFIKAT O ABSOLVOVÁNÍ KURZU NA ANGLICKÉ ŠKOLE⁴⁰

UNIVERSITY of CAMBRIDGE
International Examinations
Excellence in education

Certificate of Completion

This is to certify that

Lyuba Symovonyk

of

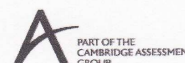
completed the University of Cambridge International Examinations
Online Professional Development Course

Introduction to Cambridge Primary

28 November 2011

Ann Puntis, Chief Executive
University of Cambridge International Examinations

sFL7Cw3X6b

⁴⁰ Vlastní zdroj.

PŘÍLOHA IV: SEZNAM STÁTŮ, KTERÉ PODEPSALY EVROPSKOU CHARTU REGIONÁLNÍCH ČI MENŠINOVÝCH JAZYKŮ⁴¹

SEZNAM STÁTŮ, KTERÉ PODEPSALY EVROPSKOU CHARTU REGIONÁLNÍCH ČI MENŠINOVÝCH JAZYKŮ
1. Arménie <i>podpis</i> 11. 5. 2001, <i>ratifikace</i> 25. 1. 2002, <i>účinnost</i> 1. 5. 2002 asyrština, yezidi (severní kurdština), řečtina, ruština, kurdština
2. Ázerbájdžán 21. 12. 2001 pouze deklaroval, že není schopen zajistit práva daná chartou na svých územích okupovaných Arménií
3. Česko <i>podpis</i> 9. 11. 2000, <i>ratifikace</i> 15. 11. 2006, <i>účinnost</i> 1. 3. 2007 polština v okresech Frýdek-Místek a Karviná a slovenština na území celého státu jsou chráněny ustanoveními části II a III, romština a němčina pouze ustanoveními části II.
4. Dánsko 5. 11. 1992, 16. 9. 1998, 1. 1. 1999 Němčina v jižním Jutsku. Nezahrnuje faerštinu a grónštinu, neboť díky vysoké míře autonomie jsou tyto jazyky chráněny více, než charta ukládá.
5. Finsko 5. 11. 1992, 9. 11. 1994, 1. 3. 1998 laponština, švédština
6. Francie 7. 5. 1999
7. Chorvatsko 5. 11. 1997, 5. 11. 1997, 1. 3. 1998 italština, srbština, maďarština, čeština, slovenština, rusínština, ukrajinština
8. Island 7. 5. 1999
9. Itálie 27. 6. 2000
10. Kypr 12. 11. 1992, 26. 8. 2002, 1. 12. 2002 neteritoriální arménština
11. Lichtenštejnsko 5. 11. 1992, 18. 11. 1997, 1. 3. 1998 deklarovalo, že nemá menšinové jazyky
12. Lucembursko 5. 11. 1992
13. Maďarsko 5. 11. 1992, 26. 4. 1995, 1. 3. 1998 chorvatština, němčina, rumunština, srbština, slovenština, slovinština
14. Makedonie 25. 7. 1996
15. Malta 5. 11. 1992
16. Moldavsko 11. 7. 2002
17. Německo 5. 11. 1992, 16. 9. 1998, 1. 1. 1999 Dánština ve Šlesvicku-Holštýnsku. Hornolužičtina v Sasku. Dolnolužičtina v Braniborsku. Severofříština ve Šlesvicku-Holštýnsku. Sater-fříština v Dolním Sasku. Dolnoněmčina v Brémách, Hamburku, Meklenbursku - Předním Pomořansku, Dolním Sasku a Šlesvicku-Holštýnsku; podle článku II též v Braniborsku, Severním Porýní - Vestfálsku a Sasku-Anhaltsku. Romština podle článku II po celém území Německa.
18. Nizozemsko 5. 11. 1992, 2. 5. 1996, 1. 3. 1998 fríština v provincii Friesland, romština, jidiš, dolnoněmčina, limburština
19. Norsko 5. 11. 1992, 10. 11. 1993, 1. 3. 1998 laponština
20. Polsko 12. 5. 2003
21. Rakousko 5. 11. 1992, 28. 6. 2001, 1. 10. 2001 burgenlandská chorvatština, slovinština, maďarština, čeština, slovenština, romština
22. Rumunsko 17. 7. 1995
23. Rusko 10. 5. 2001
24. Slovensko 20. 2. 2001, 5. 9. 2001, 1. 1. 2002 bulharština, chorvatština, čeština, němčina, maďarština, polština, romština, rusínština, ukrajinština

⁴¹Evropská charta jazyků [online] 2012 [cit 17. 05 2012]. Dostupný z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Evropsk%C3%A1_1_charta_jazyk%C5%AF>.

25. Slovinsko 3. 7. 1997, 4. 10. 2000, 1. 1. 2001 italština, maďarština
26. Španělsko 5. 11. 1992, 9. 4. 2001, 1. 8. 2001 baskičtina, galicijština, katalánština
27. Švédsko 9. 2. 2000, 9. 2. 2000, 1. 6. 2000 laponština, finština a meänkieli (tornedalská finština); neteritoriální romština a jidiš
28. Švýcarsko 8. 10. 1993, 23. 12. 1997, 1. 4. 1998 rétorománština a italština (chráněny jako méně užívané úřední jazyky)
29. Ukrajina 2. 5. 1996
30. Velká Británie 2. 3. 2000, 27. 3. 2001, 1. 7. 2001 velština, skotská gaelština, irština

PŘÍLOHA V: OBSAH PRAVIDEL PRO JEDNOTNOU ÚPRAVU DOKUMENTŮ⁴²

Úvodní slovo

Předmluva

Odkazy (právní základ a mandát)

Úvod

Část první – Úřední věstník

Preambule

1. Struktura Úředního věstníku

1.1 Obecná struktura

1.2 Řada L

1.2.1 Rozdělení aktů

1.2.2 Číslování aktů

1.2.3 Obsah

1.3 Řada C

1.3.1 Rozdělení dokumentů

1.3.2 Číslování dokumentů

1.3.3 Obsah

2. Struktura právního aktu

2.1 Název

2.2 Právní východiska a odůvodnění (preambule)

2.3 Články (normativní text)

2.4 Formulace týkající se závaznosti nařízení

2.5 Konečná formulace (místo, datum a podpis)

2.6 Přílohy

2.7 Členění textu v aktech

3. Redakční pravidla

3.1 Odkazy na Úřední věstník

3.2 Pravidla odkazování na akt

3.2.1 Formy názvu

3.2.2 Odkazy na akt

3.2.3 Odkazy na části aktu

3.2.4 Odkazy na změny aktu

3.3 Pozměňující články

3.4 Pořadí právních východisek

3.4.1 Pořadí Smluv

3.4.2 Pořadí zveřejnění

3.4.3 Pořadí států

3.4.4 Pořadí jazyků a vícejazyčné texty

3.4.5 Měny

3.5 Výčty

3.5.1 Interpunkce ve výčtech

3.5.2 Výčet aktů

⁴² *Pravidla pro jednotnou úpravu dokumentů* [online] 2010 [cit. 5. 08. 2011]. Dostupný z WWW: <http://publications.europa.eu/code/cs/cs-000500.htm>.

- 3.6 Definice výrazu nebo slova
- 3.7 Dohody a protokoly
- Souhrnné tabulky

Část druhá – Všeobecné publikace

- 4. Postupy a tvorba rukopisu
 - 4.1 Autoři, zadavatelé, Úřad pro publikace a tiskárny
 - 4.1.1 Autoři a Úřad pro publikace
 - 4.1.2 Jak Úřad pro publikace na projektech pracuje
 - 4.1.3 Opravy prováděné úřadem
 - 4.2 Originální dokumenty (rukopisy)
 - 4.2.1 Zásada výrobního řetězce
 - 4.2.2 Logická struktura dokumentů
 - 4.2.3 Tvorba rukopisu
 - 4.2.4 Dokumenty připravené pro tisk
 - 4.3 Typologie publikací
 - 4.3.1 Monografie
 - 4.3.2 Pokračující zdroje
 - 4.3.3 Kombinace seriálových publikací a monografií
 - 4.4 Identifikátory
 - 4.4.1 Mezinárodní standardní číslo knihy (ISBN)
 - 4.4.2 Mezinárodní standardní číslo seriálových publikací (ISSN)
 - 4.4.3 Identifikátor digitálního objektu (DOI)
 - 4.4.4 Katalogové číslo
- 5. Struktura publikací
 - 5.1 Obálka
 - 5.1.1 Součásti
 - 5.1.2 Použití barev na obálce
 - 5.2 Titulní strana
 - 5.3 Rub titulní strany
 - 5.3.1 Součásti
 - 5.3.2 Copyright
 - 5.3.3 Další výhrady (formulace upozornění)
 - 5.3.4 Údaj o papíru
 - 5.4 Katalogové údaje
 - 5.5 Úvodní a závěrečné texty
 - 5.5.1 Věnování
 - 5.5.2 Úvodní slovo, předmluva a úvod
 - 5.5.3 Obsah
 - 5.5.4 Bibliografie
 - 5.5.5 Rejstřík
 - 5.6 Členění textu
 - 5.7 Výčty
 - 5.8 Zdůraznění
 - 5.9 Odkazy
 - 5.10 Citování
 - 5.11 Ilustrace
 - 5.12 Tabulky

Část třetí – Pravidla společná všem jazykům

- 6. Typografické instrukce a revize textu
 - 6.1 Čtení rukopisu

- 6.2 Čtení rukopisu v elektronické formě
- 6.3 Korektorské značky
- 6.4 Interpunkce a mezery ve Wordu
- 6.5 Interpunkce v číselných údajích
- 7. Země, jazyky, měny a jejich zkratky
 - 7.1 Země
 - 7.1.1 Názvy a zkratky
 - 7.1.2 Pořadí zemí ve výčtech
 - 7.2 Jazyky
 - 7.2.1 Kódy ISO a pořadí jazykových verzí (vícejazyčné texty)
 - 7.2.2 Pořadí jazyků v textu (jednojazyčné texty)
 - 7.2.3 Uvedení jazyků publikace
 - 7.2.4 Pravidla pro jazyky v institucích
 - 7.3 Měny
 - 7.3.1 Euro a cent
 - 7.3.2 Měny: kódy a pořadí ve výčtech
 - 7.3.3 Pravidla pro označování měnových jednotek
- Souhrnný dokument „EU-27 a kandidátské země“ (en, fr)
- 8. Poznámky pod čarou a odkazy
 - 8.1 Poznámky pod čarou
 - 8.2 Pořadí poznámek pod čarou
- 9. Ostatní pravidla
 - 9.1 Adresy
 - 9.1.1 Adresy: všeobecné zásady
 - 9.1.2 Adresy v jednojazyčných dokumentech
 - 9.1.3 Adresy ve vícejazyčných dokumentech
 - 9.1.4 Adresy v členských státech: způsob psaní a příklady
 - 9.1.5 Adresy v členských státech: specifické charakteristiky
 - 9.2 Elektronické adresy
 - 9.3 Telefonní čísla
 - 9.4 Citace děl a odkazy na Úřední věstník
 - 9.5 Administrativní struktura Evropské unie: úřední názvy a pořadí
 - 9.5.1 Orgány a instituce
 - 9.5.2 Interinstitucionální orgány
 - 9.5.3 Decentralizované subjekty (agentury)
 - 9.5.4 Výkonné agentury
 - 9.5.5 Orgány a agentury Euratomu
 - 9.5.6 Další subjekty
 - 9.6 Generální ředitelství Komise: úřední názvy

Část čtvrtá – Publikace v českém jazyce

- 10. Vnitřní pravidla pro přípravu textů
 - 10.1 Interpunkce
 - 10.1.1 Tečka
 - 10.1.2 Středník
 - 10.1.3 Čárka
 - 10.1.4 Závorky
 - 10.1.5 Hranaté závorky
 - 10.1.6 Uvozovky
 - 10.1.7 Spojovník, pomlčka
 - 10.1.8 Dvojtečka
 - 10.1.9 Tři tečky

- 10.1.10 Lomítko
- 10.2 Slovesa
 - 10.2.1 Plurál
 - 10.2.2 Přejechodníky
- 10.3 Pravopis, stylistika a mluvnice
- 10.4 Psaní velkých písmen
- 10.5 Čísla, data a čas
- 10.6 Kurziva
- 10.7 Zkratky, zkratková slova, symboly a akronyma
- 10.8 Odkazy
- 10.9 Vyhlášení a zveřejnění
- 11. Obecně

Přílohy

- Příloha A1– Grafický průvodce evropským znakem
- Příloha A2– Znak
- Příloha A3– Běžně užívané zkratky a symboly
- Příloha A4– Hlavní zkratky a zkratková slova
- Příloha A5– Seznam jednotlivých zemí, území a měn
- Příloha A6– Kódy jednotlivých zemí a území
- Příloha A7– Kódy měn
- Příloha A8– Kódy jazyků (Evropská unie)
- Příloha A9– Orgány, instituce, interinstitucionální orgány a jiné subjekty: vícejazyčný seznam
- Příloha C– Různé
- Rejstřík